

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Pavel Pejchal

Představenstvo akciové společnosti

Diplomová práce

Olomouc 2012

Prohlašuji:

Tuto diplomovou práci na téma: Představenstvo akciové společnosti jsem vypracoval samostatně. Všechny literární prameny a zdroje informací, které jsem v práci využil, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Ostrově nad Oslavou dne 1. 8. 2012

Pavel Pejchal

Chtěl bych poděkovat doc. JUDr. Ludmile Lochmanové, Ph.D. za její cenné připomínky a rady udávající směr mé diplomové práce a dále za její trpělivost a za celkový přístup k tvorbě mé diplomové práce.

Seznam použitých zkratk

ABGB – Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch z roku 1811, ve znění pozdějších předpisů

AktG - Aktiengesetz z roku 1965, ve znění pozdější předpisů

BankZ – zákon č. 21/1992 Sb., zákon o bankách, ve znění pozdějších předpisů

ČDZ – zákon č. 77/2002 Sb., zákon č. o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č.266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, ve znění nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 83/2003 Sb., ve znění zákona č. 179/2003 Sb., zákona č. 293/2004 Sb., zákona č. 179/2008 Sb. a zákona č. 194 /2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů

KODEX – Corporate Governance Kodex

LZPS – ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ústavní zákon ve znění pozdějších předpisů

Nařízení – Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 2001 o statutu evropské společnosti

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

NS – Nejvyšší soud ČR

NSS – Nejvyšší správní soud ČR

ObčZ – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ObchZ – zákon č. 513/1992 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

PenPři – zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, zákon ve znění pozdějších předpisů

SE – Evropská společnost

ZES – zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, zákon ve znění pozdějších předpisů

ZOOK – zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

ZOP- zákon č. 125/2008 Sb., zákon o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů

ZPr – zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

ŽZ – zákon č. 455/1991 Sb., zákon o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Seznam použitých zkratk	4
Obsah	6
Úvod	9
Kapitola 1. Představenstvo akciové společnosti	11
1.1 Podmínky vzniku funkce	12
1.2 Vznik funkce, funkční období a zánik funkce	14
1.2.1 Volba a jmenování valnou hromadou	14
1.2.2 Volba dozorčí radou	15
1.2.3 Vznik funkce jmenováním soudem	16
1.2.4 Kooptace	17
1.3 Úprava představenstva ve zvláštních právních předpisech	19
1.4 Závěr	20
Kapitola 2. Výkon funkce člena představenstva	21
2.1 Charakteristika výkonu funkce	21
2.2 Vztah mezi členem představenstva a akciovou společností, smlouva o výkonu funkce	23
2.3 Obchodní vedení	25
2.4 Jednání jménem společnosti	26
2.4.1 Omezení jednatelského oprávnění	27
2.5 Způsob jednání jménem společnosti, vnitřní omezení jednatelského oprávnění	28
2.5.1 Zákonné zmocnění podle § 15 ObchZ	30
2.6 Souběh funkcí	31
2.7 Hmotněprávní opatrovník akciové společnosti	33
2.7.1 Úprava opatrovnictví v občanském zákoníku	33
2.7.2 Výkon funkce a ustanovení hmotněprávního opatrovníka	34
2.8 Závěr	35
Kapitola 3. Povinnosti členů představenstva	36

3.1 Zákaz konkurence.....	36
3.2 Povinnost mlčenlivosti	38
3.3 Závěr.....	38
Kapitola 4. Povinnosti statutárního orgánu akciové společnosti	39
4.1. Vyhotovení zápisu ze zasedání.....	39
4.2. Přijímání usnesení	40
4.3 Další povinnosti statutárního orgánu.....	40
4.4 Závěr.....	42
Kapitola 5. Práva představenstva a jeho členů.....	43
5.1 Právo na odměnu vyplývající z právního předpisu	43
5.2 Nenároková plnění.....	44
5.2.1 Tantiémy	44
5.2.2 Odstupné.....	45
5.3 Bezplatný výkon funkce	45
5.4 Použití rezervního fondu	46
5.5 Závěr.....	46
Kapitola 6. Vztah představenstva k orgánům společnosti.....	48
6.1 Vztah představenstva k valné hromadě a akcionářům.....	48
6.1.1 Zvýšení základního kapitálu představenstvem	50
6.2 Vztah představenstva k dozorčí radě	51
6.3 Představenstvo v akciové společnosti o jediném společníku	52
6.4 Závěr.....	52
Kapitola 7. Obchodněprávní odpovědnost členů představenstva.....	53
7.1 Odpovědnost podle obchodního zákoníku obecně	53
7.2 Odpovědnost členů představenstva za škodu a jejich ručení.....	53
7.2.1 Ručení.....	56

7.3 Závěr.....	56
Kapitola 8. Zánik funkce	57
8.1 Zánik funkce smrtí.....	57
8.2 Zánik funkce odstoupením	57
8.3 Zánik funkce odvoláním.....	58
8.4 Další způsoby zániku funkce.....	59
8.5 Závěr.....	59
Kapitola 9. Představenstvo akciové společnosti podle rakouského práva	60
9.1 Corporate Governance Kodex v Německu a Rakousku obecně.....	60
9.1.1 Der Corporate Governance Kodex v Rakousku	61
9.2 Představenstvo podle zákona o akciových společnostech.....	62
9.2.1 Odpovědnost představenstva (Haftung des Vorstands).....	63
9.3 Závěr.....	64
Závěr	65
Prameny.....	67
Shrnutí.....	73
Abstract	74
Seznam klíčových slov	75
List of keywords.....	76

Úvod

Statutární orgán obchodní společnosti a její společníci jsou nejčastěji skloňovanými pojmy v právu obchodních společností. Problematika statutárních orgánů a jejich postavení ve společnosti je velice rozsáhlá. Pouhá zákonná ustanovení nepostačují k pochopení tohoto tématu, a tak rozsáhlá judikatura hraje významnou roli ve výkladu příslušných ustanovení ObchZ normujících představenstvo.

Zvolil jsem si téma „*Představenstvo akciové společnosti*“, abych se pokusil podat ucelený přehled informací o tomto orgánu a abych objasnil jeho jednotlivé instituty. K výkladu mi bude sloužit zákonná úprava, bohatá judikatura, odborné články a publikace. Ve své práci se zaměřím zejména na členy představenstva a jejich postavení a pravomoci v rámci akciové společnosti. Dále na jejich odpovědnost za rozhodnutí, jež mohou mít za následek ztrátu nebo nabytí hodnoty akcií. S tím souvisí důvěra několika desítek či stovek akcionářů vložená do rukou několikačlenného orgánu. Představenstvo akciové společnosti se mimo jiné dostalo díky kauze loterijní společnosti Sazka a.s. obecně jako statutární orgán akciové společnosti více do podvědomí i těch osob, kteří nerozlišovali orgány společnosti a ani do té doby nevěděli nic o představenstvu. Proto vnímám toto téma jako velmi aktuální.

Touto diplomovou prací si kladu za cíl poskytnout co možná nejvíce komplexní pohled na představenstvo akciové společnosti podle úpravy v obchodním zákoníku, k jehož dosažení mi budou sloužit vědecké metody. Při srovnávání české a rakouské právní úpravy budu užívat komparativní metodu. V celém textu práce budu užívat metodu deskriptivní, jelikož budu popisovat jednotlivé atributy představenstva. V textu své práce budu docházet na základě dedukce a indukce, analýzy a syntézy k různým poznatkům, které budu uvádět v dílčích závěrech.

Tato práce se zaměřuje pouze na představenstvo a počíná jeho krátkou charakteristikou. Dále se zabývám podmínkami vzniku funkce člena statutárního orgánu akciové společnosti a výkonem funkce. Nermalou pozornost chci ve své práci věnovat právům a povinnostem členů představenstva, jelikož jsou obsažena i na jiných místech obchodního zákoníku a pokusím se o jejich výčet a následnou interpretaci. Představenstvo není jediným orgánem akciové společnosti, proto se budu zabývat i vztahy mezi představenstvem a ostatními orgány. Tj. jakým způsobem mohou ostatní orgány omezovat jednání představenstva a zda má takové omezení účinky vůči třetím osobám apod.

Dále uvedu právní úpravu představenstva podle rakouského práva v zákoně o

akciových společnostech a to především v oblasti odpovědnosti za škodu. Především v Rakousku a Německu hraje velikou úlohu dokument pod názvem Corporate Governance Codex, v české republice je znám rovněž pod názvem Kodex správy a řízení společností. Na počátku zodpovím otázku, co vlastně tento Kodex upravuje, zda a popřípadě pro koho je závazný a jeho význam pro celosvětové obchodní právo.

Problematika, kterou se budu ve své diplomové práci zabývat, bude vedle ustanovení zákona a odborných publikací podepřena judikaturou.

Jako úprava de lege ferenda poslouží zákon o obchodních korporacích. Předpokládaná účinnost zákona je od 1. ledna 2014.

Kapitola 1. Představenstvo akciové společnosti

Na úvod první kapitoly své diplomové práce bych chtěl zmínit základní charakteristiku představenstva akciové společnosti. Představenstvo a.s. je statutárním orgánem akciové společnosti, který řídí činnost společnosti a jedná jejím jménem. Jakožto statutární orgán je oprávněn jednat jménem právnické osoby ve všech věcech. ObchZ v § 191 odst. 1 normuje, že: „*Představenstvo rozhoduje o všech záležitostech společnosti, pokud nejsou obchodním zákoníkem nebo stanovami svěřeny do působnosti valné hromady nebo dozorčí rady.*” K. Eliáš uvádí, že: „*Představenstvo je ze zákona kolektivním a voleným orgánem.*”¹ Představenstvo se na svých rozhodnutích usnází. Způsob usnášení představenstva mohou určit stanovy, pokud tomu tak není, obsahuje ObchZ podpůrné ustanovení o usnášení statutárního orgánu akciové společnosti.² Přestože zákon nezakazuje ve stanovách uvedení pouhého odkazu na ustanovení ObchZ o usnášení se statutárního orgánu, lze však doporučit, aby byl způsob rozhodování přesně uveden ve stanovách. Členové představenstva ke své funkci musí přistupovat odpovědně a řádné plnění povinností se pro společnost musí stát určitým standardem.³ S tím je spojena povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře, které se věnuji v kapitole 2.1.

Představenstvo musí mít nejméně tři členy. Stanovy mohou určit počet vyšší, avšak nikoli nižší. To ovšem neplatí v případě akciové společnosti s jediným akcionářem, kdy představenstvo může čítat jednoho nebo dva členy.⁴ Počet členů představenstva by měl reflektovat velikost společnosti a hlavně by měl být takový, aby představenstvo bylo práce schopné.⁵ Po zvolení či jmenování členů představenstva ať už valnou hromadou nebo dozorčí radou, volí představenstvo ze svého středu předsedu, popřípadě místopředsedu představenstva. Místopředsedu pouze v případě, kdy tak určí stanovy. Každý člen představenstva má jeden hlas.

¹ ELIÁŠ, Karel. *Akciová společnost*. Praha: Linde Praha, 2000, s. 242.

² Podle § 66 odst. 4 ObchZ je stanoveno: „*Neurčí-li zákon, stanovy nebo společenská smlouva jinak, mohou se statutární orgány usnášet, jen je-li přítomna nadpoloviční většina všech jejich členů, a k usnesení je zapotřebí souhlasu většiny přítomných členů. Při rovnosti hlasů je rozhodující hlas předsedajícího.*” ObchZ obsahuje v § 194 odst. 3 zvláštní ustanovení pro představenstvo akciové společnosti a to: „*Představenstvo rozhoduje většinou hlasů svých členů určenou stanovami, jinak většinou hlasů všech členů.*”

³ ŘEHÁČEK, Oldřich. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, roč. 17, č. 1, s. 2.

⁴ ELIÁŠ, Karel, POKORNÁ, Jarmila, DVORÁK, Tomáš. *Kurs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 302.

⁵ Dědič, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 465.

Předsedovi plynou z jeho funkce určité povinnosti. Předseda představenstva podepisuje zápis z jednání představenstva spolu se zapisovatelem, který je osobou odlišnou od předsedy.⁶ Dále v případě rovnosti hlasů při hlasování rozhoduje hlas předsedy představenstva, pokud je při daném zasedání předseda rovněž předsedajícím. Neznamená to ovšem, že by měl předsedající dva hlasy, ale v případě rovnosti hlasů rozhoduje právě jeho hlas. Otázkou je, jak by se vyřešila situace v případě tajného hlasování v představenstvu, při kterém není možné rozpoznat hlas předsedajícího. Případ tajného hlasování lze očekávat pouze v odůvodněných případech, například u volby předsedy a místopředsedy představenstva formou tajného hlasování.

Kdo odvolává předsedu představenstva, zákon nestanovuje. S použitím principu „*kdo jmenuje, ten odvolává*“, lze dojít k závěru, že předsedu představenstva odvolává taktéž představenstvo, pravděpodobně stejnou většinou hlasů jako při jmenování.

Další povinnost předsedy představenstva normuje OSŘ, který v případě jednání za akciovou společnost v soudním řízení v § 21 odst. 1 písm. a OSŘ stanoví, že: „*Za právnickou osobu jedná její statutární orgán, tvoří-li více fyzických osob, jedná za právnickou osobu jeho předseda, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen.*”

Podle § 194 odst. 1 ObchZ může být funkční období členů představenstva maximálně 5 let. Stanovy společnosti mohou určit kratší období. Pokud údaj o délce funkčního období není uveden ve stanovách, aplikuje se ustanovení o něm podle ObchZ.

ZOOK rozlišuje vnitřní organizaci akciové společnosti na dualistický systém, ve kterém se zřizuje představenstvo a dozorčí rada. A na monistický systém, ve kterém se zřizuje statutární ředitel a správní rada. Na statutárního ředitele se použije obdobné ustanovení jako na představenstvo, na správní radu obdobné ustanovení jako na dozorčí radu.⁷ Podle § 439 ZOOK pokud neurčují stanovy jinak, má představenstvo tři členy.

1.1 Podmínky vzniku funkce

Aby se osoba mohla stát členem představenstva, musí splňovat podmínky, které normuje ŽZ v § 6.⁸ V ustanovení § 381 ObchZ, je obsažena podmínka, která si klade za cíl chránit společnost před těmi osobami, které vykonávaly ve společnostech funkci statutárního

⁶ Podle §195 odst. 1 ObchZ je stanoveno: „*O průběhu zasedání představenstva a o jeho rozhodnutích se pořizují zápisy podepsané předsedou představenstva a zapisovatelem.*”

⁷ Rozlišení monistický a dualistický systém obsahuje rovněž Nařízení.

⁸ Vedle zákonných předpokladů může klást každá společnost jiné nároky na budoucího člena představenstva a může tak stanovit některé další podmínky. Například předchozí zkušenosti se členstvím ve statutárním orgánu a s řízením společnosti a managementem, vysokoškolské vzdělání s ekonomickým zaměřením či zkušenosti s předmětem podnikání společnosti.

orgánu nebo funkci s ní srovnatelnou a na tyto společnosti byl prohlášen konkurs. Stejně je postupováno v tom případě, kdy byl podaný insolvenční návrh zamítnut pro nedostatek majetku. Aby osoba byla pro další společnost nežádoucí, tak musí být ve funkci alespoň jeden rok, než nastanou výše zmíněné následky. Pokud osoba byla ve funkci alespoň rok, pak tato překážka trvá podobu 3 let. Ustanovení výše zmíněného paragrafu obsahuje i zprošťující důvody, pro které se k výše zmíněnému nepřihlíží. Například pokud je budoucí člen představenstva zvolen dvoutřetinovou většinou hlasů přítomných členů valné hromady nebo dvoutřetinovou většinou hlasů všech členů dozorčí rady s tím, že v obou případech o minulosti daného člena musí být příslušný orgán k ustanovení seznámen. Za podmínek stanovených § 381 odst. 6 ObchZ musí za výše zmíněných okolností dojít buďto k odvolání nebo k potvrzení zvoleného člena.

Členem představenstva může být akcionář společnosti, ale nesmí být podle § 200 odst. 4 ObchZ zároveň členem dozorčí rady.

Kandidátem na místo člena představenstva, u kterého nejsou splněny podmínky stanovené ObchZ a ŽZ, se nemůže stát člen představenstva, ani když o tom příslušný orgán rozhodl. Takové rozhodnutí je rozhodnutím zdánlivým a nemá žádné právní účinky.⁹ Je v zájmu jak dozorčí rady, tak valné hromady, aby o uchazečích o členství v představenstvu toho věděli co možná nejvíce. Podmínky pro výkon funkce člena představenstva jsou ověřitelné a zjistitelné.¹⁰

De lege ferenda podle ZOOK již může být členem představenstva právnická osoba, pokud funkci v představenstvu vykonává prostřednictvím fyzické osoby, která splňuje zákonné podmínky pro výkon funkce. Podle důvodové zprávy k těmto zákonům možnost členství právnické osoby v představenstvu není ve světovém právu ničím neznámým. Vychází se z toho předpokladu, že právnická osoba je subjektem reálně existujícím. Ovšem jelikož právnická osoba jedná prostřednictvím fyzické osoby, tak výkon funkce v představenstvu musí být opět zajišťován fyzickou osobou. Podle důvodové zprávy však není podmínkou, aby se jednalo o člena statutárního orgánu.

⁹ ELIÁŠ, Karel, POKORNÁ, Jarmila, DVORÁK, Tomáš. *Kurs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 303.

¹⁰ Navíc v dnešní době se rozmáhá trend, který do České republiky dorazil z Velké Británie, kde na trhu začaly vznikat soukromé agentury zabývající se zjišťováním informací o uchazečích o zaměstnání. Náplní práce těchto agentur je ověřit pravost listin a dokumentů, které uchazeč předkládá a další informace z jeho života. Kde dřív pracoval, jak byl oblíbený ve škole, co si o něm myslí předchozí zaměstnavatel, jestli informace ze životopisu jsou pravdivé a další údaje, které ověří podmínky pro funkci člena představenstva. Je sice pravda, že v České republice tento postup volí převážně mezinárodní společnosti, ale je jen otázkou času, kdy se stane tento postup standardem. Mít prvotřídní vedení společnosti je základ, na kterém se dá stavět prosperující společnost.

1.2 Vznik funkce, funkční období a zánik funkce

Ustanovení do funkce člena představenstva se může uskutečnit třemi způsoby, a to volbou, jmenováním nebo kooptací. V prvním případě, tj. volbu člena představenstva provádí valná hromada nebo dozorčí rada. V případě, že má společnost jediného akcionáře, pak tento akcionář jmenuje člena nebo členy představenstva. Dalším subjektem, který jmenuje chybějící členy představenstva, je soud. Soud jmenuje chybějící členy představenstva. Zvláštním případem je kooptace členů představenstva. Více k jednotlivým způsobům vzniku funkce zmíním v této podkapitole.

Ke vzniku funkce dochází okamžikem zvolení nebo jmenování osoby členem představenstva. Vznik funkce u prvních členů statutárního orgánu je odlišena tím, že nepostačuje rozhodnutí příslušného orgánu, ale funkce vzniká okamžikem vzniku právnické osoby. Další podmínkou vzniku funkce je souhlas osoby, která je volena do představenstva.

Důležité je uvést, kdy dochází ke vzniku oprávnění člena statutárního orgánu jednat jménem společnosti navenek. Od 1. 7. 1996 je zápis statutárního orgánu do obchodního rejstříku deklaratorní, což znamená, že není právotvorný, ale působí ex tunc, tj. zpětně do minulosti. Osoba, která byla zvolena nebo jmenována členem představenstva, je oprávněna jednat od okamžiku zvolení nebo jmenování jménem společnosti. Tedy bez ohledu na pozdější zápis do obchodního rejstříku. Tento zápis už není podmínkou k výkonu jednatelského oprávnění.¹¹

1.2.1 Volba a jmenování valnou hromadou

Valná hromada je nejvyšší orgán akciové společnosti a v ObchZ je uvedena na prvním místě jakožto orgán oprávněný volit členy představenstva. Stanovy mohou určit, že člena nebo členy představenstva může volit dozorčí rada.

Valná hromada volí členy představenstva prostou většinou hlasů přítomných akcionářů, pokud stanovy neurčí vyšší počet hlasů pro přijetí usnesení.¹² Součástí rozhodnutí však může být i odložení účinnosti volby. K tomu může například dojít v případě, že funkční období předchozího člena ještě neuplynulo, ale o novém členu rozhodla valná hromada již za funkčního období původního člena. Volba je sice platná, ale účinnou se stane až uplynutím funkčního období člena představenstva, jeho odvoláním, či smrtí.

¹¹ ŘEHÁČEK, Oldřich. K novému pohledu na jednání členů představenstva akciové společnosti v judikatuře Nejvyššího soudu ČR. *Obchodní právo*, 2008, roč. 17, č. 11, s. 4.

¹² Podle §186 odst. 1 ObchZ je stanoveno: „Valná hromada rozhoduje většinou hlasů přítomných akcionářů, pokud tento zákon neurčuje většinu jinou. Stanovy mohou určit vyšší počet hlasů potřebných k přijetí usnesení.”

Podle platné právní úpravy není možné, aby ve stanovách bylo ustanovení o nároku konkrétních akcionářů na obsazování míst v představenstvu akciové společnosti.¹³ Takové ustanovení by bylo absolutně neplatné pro rozpor s dobrými mravy.

Dle mého názoru by de lege ferenda bylo vhodné, aby pro volbu členů představenstva ve všech případech byla ObchZ stanovena kvalifikovaná 2/3 většina hlasů všech akcionářů. Je sice pravda, že tuto možnost zákon nevylučuje, protože je možné ji zavést prostřednictvím stanov, ale v tomto případě bych uvítal přísnější právní regulaci. Volbu člena představenstva považuji za důležitý proces a významný okamžik pro „osud“ společnosti, proto si myslím, že by bylo toto stanovení přínosem. Představenstvo je orgánem společnosti, který ji řídí, rozhoduje o obchodním vedení a jedná jejím jménem, proto na volbu a výběr jeho členů je třeba klást zvýšenou pozornost.

De lege ferenda ZOOK bohužel neobsahuje změnu většiny při volbě členů představenstva a nechává dál na uvážení společnosti, zda se ve stanovách případně upraví přísnější většinu pro přijetí rozhodnutí o volbě členů představenstva, či nikoliv.

V případě SE podle Nařízení jmenuje a odvolává členy řídicího orgánu dozorčí orgán, přičemž členský stát může umožnit, aby členové představenstva byli voleni a odvoláváni valnou hromadou a to za stejných podmínek, jako v případě akciové společnosti na území toho kterého členského státu. V ČR je podle § 23 ZES umožněno, aby členy představenstva volila a odvolávala valná hromada. Z toho vyplývá, že u dualistického systému SE je na prvním místě při volbě a odvolávání členů představenstva dozorčí rada (kontrolní orgán) a na druhém valná hromada.

1.2.2 Volba dozorčí radou

Tento způsob volby mohou zavést stanovy akciové společnosti. Dozorčí rada rozhoduje většinou hlasů všech svých členů, neurčí-li stanovy vyšší počet hlasů. Při volbě členů představenstva dozorčí radou se použije obdobně ustanovení stanov upravující jednání dozorčí rady. Pokud dozorčí rada volí členy představenstva, pak rovněž podle § 194 odst. 1 ObchZ schvaluje smlouvu o výkonu funkce, odměnu za výkon funkce a plnění podle § 66 odst. 3 ObchZ.

De lege ferenda by bylo vhodně upravit volbu členů představenstva taktéž kvalifikovanou dvoutřetinovou většinou všech členů dozorčí rady. ZOOK se změnou

¹³ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 612.(Štenglová)

ustanovení členů představenstva do funkce dozorčí radou nepočítá. Další oprávnění dozorčí rady ve vztahu k představenstvu jsou upraveny v kapitole 6.2.

1.2.3 Vznik funkce jmenováním soudem

V případě ukončení funkce člena představenstva, kromě zániku funkce v důsledku zániku právnické osoby, je valná hromada nebo dozorčí rada povinna do tří měsíců zvolit nového člena představenstva. V případě, že se tak nestane, nastupuje soud, veřejná moc, která může zasáhnout do vnitřní struktury společnosti a tím ochránit akcionáře a věřitele společnosti.¹⁴ Soud je ovšem oprávněn jmenovat člena představenstva podle § 194 odst. 2 ObchZ pouze za předpokladu, že statutární orgán nebude schopen plnit svoji funkci a bude tu osoba, která osvědčí právní zájem na jmenování člena nebo více členů představenstva. Soud jmenuje členy až na dobu řádného zvolení chybějících členů představenstva. V případech, kdy by tomu tak nebylo a představenstvo by i bez jednoho nebo několika členů bylo nadále schopno se usnášet, tak by byl zásah soudu protiprávní. Stejně tak zákon nedovoluje soudu jmenovat jednoho nebo více členů představenstva bez návrhu. Návrh na zahájení řízení o jmenování chybějících členů představenstva je oprávněna podat jedna ale i více oprávněných osob. Může jí být jednak akcionář, ale i jiný člen představenstva nebo člen dozorčí rady, likvidátor či insolvenční správce. Mezi oprávněné osoby jsou řazeny i věřitel a dlužník.¹⁵ Soud po přezkoumání podmínek pro jmenování náhradních členů představenstva buďto návrhu vyhoví nebo jej zamítne. S tímto jmenováním musí souhlasit i osoba jmenovaná soudem. V tomto případě je ale jedna zvláštnost, souhlas se nevyžaduje v případě, kdy soud jmenuje náhradního člena statutárního orgánu z řad akcionářů společnosti. Pokud jakákoliv další oprávněná osoba podá návrh soudu, ačkoliv již řízení bude zahájeno, tak nebude možné zahájit paralelní řízení o stejném předmětu a další oprávněná osoba může pouze přistoupit do již zahájeného řízení. Soudu nerozhoduje o spojení věcí ke společnému řízení, ale přímo z ustanovení § 194 odst. 2 ObchZ vyplývá, že se o všech návrzích vede jedno řízení.¹⁶

Ustanovení obchodního zákoníku o jmenování likvidátora soudem podle § 71 odst. 2 ObchZ se přiměřeně použije na jmenování člena představenstva soudem. V tomto ustanovení je uvedeno, že: „*Společník, statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, kterého jmenoval*

¹⁴ ELIÁŠ, Karel, POKORNÁ, Jarmila, DVOŘÁK, Tomáš. *Kurs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 304.

¹⁵ Dědič, Jan a kol. *Obchodní zákoník: komentář- 3. díl*. 1. vydání. Praha: Polyglon, 2002, s. 2410.

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1202/2009: „*Další návrh, podaný osobou odlišnou od původního navrhovatele poté, kdy řízení podle ustanovení § 194 odst. 2 obch. zák. již bylo zahájeno a nebylo dosud pravomocně skončeno, je tudíž nutno považovat za přistoupení do řízení zahájeného prvním návrhem.*”

likvidátorem soud, se nemůže vzdát své funkce. Může však požádat soud, aby ji z funkce odvolal, nelze-li po něm spravedlivě požadovat, aby ji vykonával.” Potom je na posouzení soudu, zda důkazy předložené zvoleným členem opravdu prokazují jeho nemožnost výkonu funkce. Soud musí zkoumat u každého kandidáta, zda splňuje předpoklady pro výkon funkce člena představenstva. Odměna společníkovi, statutárnímu orgánu nebo jeho členovi, které jmenoval soud na post člena představenstva, podle § 71 odst. 6 ObchZ nenáleží.

Jestliže dojde k situaci, kdy nelze jmenovat člena představenstva s jeho souhlasem ani jmenovat člena představenstva z řad akcionářů, tak soud může jmenovat členem představenstva osobu zapsanou v seznamu insolvenčních správců opět s jejím souhlasem.¹⁷ Dále může být jmenována podle § 71 odst. 7 ObchZ i osoba, která splňuje kvalifikační předpoklady pro zápis do seznamu insolvenčních správců. Místně příslušný soud, který je oprávněn jmenovat náhradního člena představenstva, je obecný soud společnosti, tím je podle § 85 odst. 3 OSŘ okresní soud, v jehož obvodu má společnost sídlo. Věcná příslušnost v prvním stupni spadá na krajský soud, a to podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) OSŘ. Věc bude rozhodovat krajský soud, v jehož obvodu je okresní soud, kde má společnost sídlo. Účastníky řízení jsou navrhovatel, osoba, která má být jmenována členem představenstva, ale to až ode dne rozhodnutí soudu o jeho jmenování, a společnost za předpokladu, že existuje osoba oprávněná jednat jejím jménem nebo za ni jednat, tj. statutární orgán, likvidátor nebo zmocněnec nebo opatrovník jmenovaný soudem.¹⁸ De lege ferenda ZOOK na stávající úpravě nic nemění, ingerence soudu je beze změny.

1.2.4 Kooptace

Kooptace je zvláštním způsobem ustanovování členů představenstva do funkce, kdy jsou ustanoveni do funkce samotným představenstvem. Kooptace znamená volbu nových členů sboru nebo sdružení členy téhož sdružení.¹⁹ Sám statutární orgán tedy rozhoduje o svém budoucím členovi, bez ohledu na to, zda jej má řádně volit valná hromada nebo dozorčí rada.

Cílem institutu kooptace je dočasně zajistit obsazení uvolněných míst v představenstvu do té doby, než se bude konat další valná hromada.²⁰ Kooptaci lze také chápat jako obejití řádného způsobu ustanovení do funkce, ale v případě akciové společnosti je tento způsob

¹⁷ Dědič, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 464.

¹⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 666. (Štenglová)

¹⁹ ABRAHÁMOVÁ, Jitka a kol. *Všeobecná encyklopedie – 4. svazek*. 1. vydání. Praha: DIDEROT, 1999, s. 177.

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006: „Účelem institutu kooptace je zabezpečit dočasné obsazení uvolněných míst v představenstvu následkem změn, k nimž došlo mezi jednotlivými valnými hromadami.”

akceptovatelný, protože může velice rychle ukončit neschopnost představenstva se usnášet a tím následovat zájem společnosti. Tento způsob je ekonomický u velkých akciových společnostech, protože by bylo nákladné či nemožné ihned svolávat mimořádnou valnou hromadu. Díky kooptaci se valná hromada může sejít buďto později, kdy bude zajištěna vyšší účast akcionářů nebo představenstvo v novém složení může vykonávat činnost do dalšího zasedání řádné valné hromady.

Aby bylo možné kooptaci v akciové společnosti vůbec uskutečnit, je nutné, aby došlo ke splnění podmínek stanovených § 194 odst. 2 ObchZ: Zaprvé musejí stanovy společnosti kooptaci umožňovat. Je tedy plně na vůli akcionářů, zda odhlasují text stanov, ve kterých bude kooptace umožněna nebo nikoliv. Zadruhé nesmí počet členů představenstva volených valnou hromadou klesnout pod polovinu. Zatřetí se musí jednat pouze o členy zvolené valnou hromadou. Pokud kooptovaný člen představenstva je oprávněn zavazovat společnost, zapisuje se do obchodního rejstříku. O kooptaci rozhoduje představenstvo většinou hlasů všech svých členů. Stanovy mohou stanovit vyšší počet hlasů. Po usnesení představenstva o kooptovaných členech dojde k jejich jmenování. Jedná se stejně tak jako u jmenování soudem a o dočasný vznik funkcí.

Důležitou otázkou je délka funkčního období kooptovaných členů. V ObchZ je uvedeno, že kooptovaní členové setrvávají ve svých funkcích do příštího zasedání valné hromady. ObchZ ohraničuje funkční období dalším zasedáním valné hromady. NS v usnesení pod sp. zn. 29 Cdo 3718/2009 uvedl, že: „*Stanoví-li zároveň obchodní zákoník (kogentním ustanovením) povinnost společnosti svolat valnou hromadu nejméně jednou ročně, lze dovodit, že funkce kooptovaných členů představenstva nemůže trvat nikdy déle než jeden rok.*”²¹ Ve světle výše uvedeného usnesení by mohlo dojít k situaci, kdy by se valná hromada jeden rok konala v dubnu a rok následující na konci června, byla by tak splněna zákonná podmínka, že se valná hromada musí konat nejméně jednou ročně, ale funkce člena představenstva by zanikla již uplynutím jednoho roku bez ohledu na konání valné hromady. Společnost by tedy byla dva měsíce bez kooptovaných členů statutárního orgánu. ObchZ spolu s NS chápe kooptaci jako dočasné řešení situace v představenstvu, na délku funkčního období nahlíží, podle výše uvedeného, jak NS, tak ObchZ jinak. Pokud by funkční období skutečně skončilo po jednom roce (bez ohledu na konání valné hromady), mohlo by dojít k situaci, že sám soud by nařídil konání mimořádné valné hromady za účelem volby členů představenstva, protože v mezidobí by byla společnost bez členů představenstva, a to by byl

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3718/2009.

zásah do správy společnosti.

V ObchZ ovšem není uvedeno, že kooptovaní členové musejí být znovu zvoleni do svých funkcí, mohou v nich tedy setrvat pouze několik měsíců, přesto může na nejbližší konané valné hromadě samozřejmě dojít i k tomu, že kooptovaný člen představenstva bude zvolen znovu do svojí funkce.

V případě, že kooptovaný člen bude do své funkce například po šesti měsících znovu zvolen, přičemž stanovy určí funkční období dvacet čtyři měsíců, tak znovuzvolený člen představenstva bude ve své funkci dvacet čtyři měsíců a nikoli osmnáct.²² V jiné publikaci je názor takový, že takto zvolený člen představenstva je zvolen s účinky ex tunc, takže se doba, ve které vykonával funkci jako kooptovaný člen, započítává do následujícího funkčního období. Toto tvrzení je podepřeno tím, že se jedná o pouhé potvrzení do funkce a pokud by znovuzvolení mělo účinky ex nunc, byl by takový člen oproti ostatním zvýhodněn.²³ Osobně se přikláním k názoru, že se jedná o nové zvolení do funkce představenstva a že funkční období počíná běžet od začátku. Kooptaci je třeba chápat jako prozatímní řešení situace. Na podporu tohoto tvrzení uvádím, že v ZOOK je přímo uvedeno, že se doba výkonu funkce náhradního člena nezapočítává do doby výkonu funkce člena představenstva.

Kooptovaní členové představenstva mohou svoji funkci vykonávat od okamžiku kooptování a není rozhodující, zda proběhl jejich zápis do obchodního rejstříku, či nikoliv.²⁴

ZOOK obsahuje institut kooptace pouze s tím rozdílem, že mu zákonodárce vyčlenil zvláštní paragraf a kooptace není omezena pouze na členy ustavené valnou hromadou, ale na orgán, který je oprávněn členy jmenovat. Důvodová zpráva k tomuto zákonu obsahuje argumenty, že úprava kooptace je ve stanovách a plně spadá do kompetence společnosti. Je tedy výlučně na společnosti, zdali se rozhodne pro kooptaci nebo ne.

1.3 Úprava představenstva ve zvláštních právních předpisech

V § 8 BankZ je uvedeno složení statutárního orgánu banky. Musí mít nejméně tři členy, ale všichni členové musejí být současně vedoucími zaměstnanci banky. Tímto způsobem dochází k souběhu funkce ředitele určité oblasti s členstvím ve statutárním orgánu

²² ŘEHÁČEK, Oldřich. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 85. Rozdílně od Dědič, Jan a kol. *Akciové společnosti*.

²³ Dědič, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 465.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 29 Odo 762/2001: „V rozhodné době rovněž platilo (a stále platí), že zápis statutárních orgánů do obchodního rejstříku měl jen deklaratorní charakter, tj. že byl-li v obchodním rejstříku zapsaný statutární orgán zákonem předepsanou procedurou nahrazen statutárním orgánem novým, mohla právnická osoba jednat prostřednictvím nového statutárního orgánu, i když ještě nebyla uskutečněna příslušná změna zápisu v obchodním rejstříku.”

banky. V případě akciové společnosti upravené podle obchodního zákoníku není vyžadováno po členech představenstva, aby byli současně vedoucími zaměstnanci. BankZ také zakládá oprávnění České národní bance, aby v případě zjištění nedostatků v činnosti banky vyžadovala nápravu výměnou vedoucích zaměstnanců banky.

Dalším zvláštním právním předpisem je PenPři, který upravuje počet členů představenstva v případě penzijního fondu. Podle §7 odst. 1 PenPři musí mít představenstvo penzijního fondu alespoň pět členů, což je zajímavé oproti obchodnímu zákoníku, kde je minimální počet členů 3 (vyjímaje akciovou společnost o jednom akcionáři). Požadavky na člena představenstva podrobně stanoví § 7 odst. 2 PenPři.

Představenstvo společnosti České dráhy, a.s. je podle §13 odst. 1 ČDZ voleno a odvoláváno dozorčí radou, přičemž první členové představenstva akciové společnosti České dráhy jsou jmenováni vládou na návrh ministerstva ke dni založení této akciové společnosti. Dále představenstvo podle ČDZ rozhoduje o všech záležitostech, pokud nejsou zákonem nebo stanovami svěřeny do působnosti dozorčí rady. Nevystupuje zde valná hromada, ale pouze dozorčí rada nebo představenstvo. Představenstvo dále schvaluje podmínky a způsob volby jedné třetiny členů dozorčí rady volených zaměstnanci.

1.4 Závěr

První kapitolou jsem si kladl za cíl popsat podmínky funkce, její vznik a zánik. Volba je proces, při kterém dochází k hlasování pro kandidáta, je uskutečňována více než jednou osobou, tedy několikačlennou valnou hromadou nebo dozorčí radou. Předpokládaným výsledkem volby je zvolení nebo nezvolení. Jmenováním člena představenstva se rozumí proces, kdy jedna osoba jmenuje člena představenstva. Jedná se o valnou hromadu jediného akcionáře nebo soud. V případě kooptace je to sám statutární orgán, který si ustanoví do svých řad dočasně nové nebo nového člena. Bohužel je tento způsob vzniku funkce začleněn v ObchZ nepřehledně. Důležitou roli zde však hraje judikatura pro pochopení délky funkčního období kooptovaných členů. Já osobně po této kapitole vnímám kooptaci jako skutečně dočasné řešení situace v představenstvu. Na závěr jsem vybral několik zvl. pr. předpisů, kde se úprava představenstva liší od úpravy v ObchZ.

Kapitola 2. Výkon funkce člena představenstva

2.1 Charakteristika výkonu funkce

Vztah člena představenstva ke společnosti je zvláštním typem právního vztahu, který se bez ohledu na povahu účastníků řídí ObchZ.

Jedná se o absolutní obchodní závazkový vztah.²⁵ Otázkou vztahu člena představenstva se společností se zabýval i NS, i když šlo primárně o právo na náhradu škody člena představenstva, tak uvedl, že: „*Odpovědnost členů představenstva vyplývá z jejich vztahu ke společnosti založeného jejich zvolením do funkce. Vztah mezi akciovou společností a členem jejího představenstva je tedy vztahem, který není součástí podniku (na rozdíl od vztahu mezi akciovou společností a jejími zaměstnanci), a nepřechází převodem podniku na jeho nabyvatele.*”²⁶ Členové představenstva jsou povinni vykonávat svoji činnost s péčí řádného hospodáře. Jedná se o objektivní kritérium.²⁷ Péče řádného hospodáře představuje takovou péči, jakou by řádný hospodář spravoval svůj vlastní majetek s cílem, aby došlo k jeho maximálnímu zhodnocení a rozmnožení, jaké je v dané době dosažitelné.²⁸ Lze usoudit, že tuto povinnost má člen představenstva proto, aby neupřednostňoval svůj zájem, ale ani zájem jakýchkoliv jiných osob (ať už jde o rodinu či přátele) před zájmem společnosti.

Člen představenstva v zásadě nesmí činit opatření, která by pro společnost byla nevýhodná nebo riziková. Pokud nemá pro zařízení záležitostí spadající do jeho působnosti potřebné odborné znalosti, je povinen zajistit jejich provedení osobou, která potřebné znalosti má, a je povinen kontrolovat výkon této činnosti pověřenou osobou.²⁹ S péčí řádného hospodáře je spojen i úsudek o tom, zda člen představenstva má dostatečné znalosti dané problematiky nebo již je povinen zajistit její řešení jinou osobou.³⁰ Pokud člen představenstva

²⁵ Podle §261 odst. 3 písm. f) je uvedeno: „*Touto částí zákona (myšleno část třetí upravující obchodní závazkové vztahy) se řídí bez ohledu na povahu účastníků závazkové vztahy mezi společností nebo družstvem a osobou, která je statutárním orgánem nebo jiným orgánem nebo jeho členem.*”

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1499/2009.

²⁷ FALDYNA, František a kol. *MERITUM Obchodní právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 543.

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006: „*Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná.*”

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011: „*Pověří-li statutární orgán vedením účetnictví jinou osobu, je jeho povinností nejen prověřit, zda jde o osobu kvalifikovanou a vytvořit jí podmínky pro výkon funkce, ale také výkon svěřené působnosti efektivně kontrolovat.*”

³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2008 sp. zn. 29 Cdo 2531/2008: „*...součástí péče řádného hospodáře je schopnost rozpoznat, které činnosti již není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá.*”

odborné znalosti má, potom je povinen je využít při výkonu své funkce.³¹ S podnikatelským úsudkem je spojeno i citované rozhodnutí NS.³² Při řízení společnosti se členové představenstva mohou ocitnout pod velkým tlakem a svoje rozhodování tomu musí přizpůsobit. Musí i za těchto okolností jednat s péčí řádného hospodáře? Podle zákona ano, ale co když se daný obchod nakonec nevyplatí? Samotné podnikání vždy bylo velice rizikové. Takový manažer není stroj a v případě, že učiní rozhodnutí, které nepovede k dobrému ekonomickému výsledku, ještě neznamena, že porušil svoje povinnosti.

Důležité je příliš neregulovat samotné jednání členů představenstva. V prostředí velké regulace by se každý člen představenstva bál činit riziková rozhodnutí, přestože by mohla přinést zisk a hospodářský rozvoj. Musí se ovšem rozlišovat hazardování od podnikatelských rozhodnutí a úsudků spojených s rizikem.³³ Právě o podnikatelském úsudku se zmiňuje důvodová zpráva k ZOOK, kde je uvedeno, že v návaznosti na zahraniční zkušenosti se zavádí pravidlo podnikatelského úsudku (business judgement rule), které dává možnost jednajícímu orgánu, aby prokazoval, že v rámci rozhodování jednal de lege artis a tedy nenese odpovědnost za případnou ekonomickou újmu, i kdyby ji způsobil. Dále důvodová zpráva uznává nemožnost předvídat následky jednání v obchodních stycích, kdy profesionální management nemůže nést rizika svého jednání. Tímto dochází k ujištění manažerů v tom, že se nemusejí obávat postihů za každé rozhodnutí, které učiní. Důkazní břemeno je opět na členovi představenstva, aby dokázal, že svoji povinnost neporušil, lze li to po něm spravedlivě požadovat.³⁴

V rozhodnutí Delaware Supreme Court ve věci věci Aronson v. Lewis (473 A.2d at

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006: „Má-li však člen představenstva určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, lze z požadavku náležitě péče (§ 194 odst. 5 obch. zák.) dovodit, že je povinen je při výkonu funkce v rámci svých možností využívat. Nepřichází proto v úvahu, aby představenstvo zajistilo výkon činností spadajících do jeho působnosti tak, že uzavře s (některými) členy představenstva jakožto třetími osobami smlouvu (odlišnou od smlouvy o výkonu funkce), jíž se tito členové představenstva zavážou pro společnost uvedené činnosti vykonávat.”

³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009: „Pro úvahu, zda je jednatel povinen pohledávky vymáhat, je významné (mimo jiné) i posouzení případné úspěšnosti takového postupu (jenž odvisí např. od možnosti společnosti prokázat vznik, výši i trvání uplatněné pohledávky) a reálnosti jejího (alespoň částečného) vymožení. V případě dlužníka, který zjevně není schopen své závazky splnit ani částečně, popř. v situaci, kdy společnost není s to prokázat svá tvrzení ohledně vzniku, výše a trvání pohledávky, aniž by takový stav způsobil sám jednatel, by naopak v rozporu s náležitou péčí (péčí řádného hospodáře) mohlo být – podle okolností případu – podání žaloby a vynaložení dalších nákladů na vedení soudního řízení. Jinými slovy to, zda jednatel bude pohledávky společnosti vymáhat, je věcí jeho úvahy v rámci obchodního vedení, jež musí být učiněna s ohledem na všechny okolnosti.”

³³ ASCHENBRENNER, Martin. Manažer není hydra, každý den riskuje. *Ekonom*, 26. – 2. 11. 2011, s. 20.

³⁴ Podle §55 odst. 1 ZOK péčí řádného hospodáře neporuší ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu korporace. Podle §56 odst. 2 ZOK je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.

812), které je předlohou pravidla podnikatelského úsudku podle § 55 odst. 1 ZOOK, bylo formulováno pravidlo podnikatelského úsudku jako: „*a presumption that in making a business decision the directors of a corporation acted on an informed basis, in good faith and in the honest belief that the action taken was in the best interests of the company.*” Hned na první pohled je zřejmý rozdíl mezi pravidlem podnikatelského úsudku ve věci Aronson a ustanovením § 55 odst. 1 ZOOK. J. Lasák k tomu uvádí, že: „*Zatímco podle práva státu Delaware představuje pravidlo podnikatelského úsudku vyvratitelnou domněnku, kterou musí vyvracet žalobce, který tvrdí, že dotčený člen orgánu nejednal řádně ve smyslu pravidla podnikatelského úsudku, setrvává ZOOK na tom, že důkazní břemeno o tom, že člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, nese tento člen.*”³⁵

Výkon funkce člena představenstva by měl být dále provázen v duchu zásady loajality. Tato zásada byla zpočátku jmenována pouze ve spojení s osobními společnostmi, kde se předpokládaly úzké vazby na jednotlivé společníky. Později byla povinnost loajality vztahována i na společnost s ručením omezeným, ale velmi dlouho trvalo, než se povinnost loajality vyskytovala i v souvislosti s akciovou společností. Proti tomuto spojení se objevovaly argumenty ohledně velkého množství akcionářů a nepotřebou úpravy jejich vztahů.³⁶ Podle judikatury NS je princip loajality výkladovým pravidlem, v jehož rámci je třeba interpretovat dílčí povinnosti společníka vůči společnosti.³⁷

2.2 Vztah mezi členem představenstva a akciovou společností, smlouva o výkonu funkce

Podle § 66 odst. 2 ObchZ se řídí vztah mezi společností a členem statutárního orgánu při zařizování záležitostí společnosti přiměřeně ustanoveními mandátní smlouvy, pokud ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena nebo ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností.

Smlouvu o výkonu funkce schvaluje valná hromada popřípadě dozorčí rada, pokud volí členy představenstva. Smlouva o výkonu funkce má obligatorně písemnou formu.

³⁵ LASÁK, Jan. *Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekonstrukce.* [online]. epravo.cz, 13. září 2011 [cit. 13. dubna 2012]. Dostupné na < <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarniho-organu-na-prahu-rekodifikace-76933.html>>.

³⁶ JOSKOVÁ, Lucie. Povinnost loajality v akciové společnosti. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 9, s. 259 – 267.

³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne sp. zn. 29 Odo 387/2006, 26. 6. 2007: „Princip loajality je výkladovým pravidlem, v jehož rámci je třeba interpretovat jednotlivé dílčí povinnosti společníka vůči společnosti (viz Černá, S.: Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, ASPI, Praha 2006, s. 185 a n.). Za použití principu loajality pak lze nepochybně dovést, že jednou z povinností společníka při převodu obchodního podílu je, aby převodem obchodního podílu neúměrně a neodůvodněně neohrozil další činnost a existenci společnosti.”

Nedodržení písemné formy nebo nepředložení smlouvy o výkonu funkce valné hromadě, či dozorčí radě způsobují neúčinnost smlouvy o výkonu funkce.³⁸ Pokud smlouva o výkonu funkce (kterou v praxi bude vypracovávat samo představenstvo nebo právní oddělení společnosti) nebude schválena valnou hromadou nebo dozorčí radou, tak trvá funkce člena představenstva nadále a vztah mezi společností a členem představenstva by se přiměřeně řídil ustanovením ObchZ o mandátní smlouvě. ObchZ sám upravuje vznik funkce člena představenstva, zánik funkce, minimální rozsah zákazu konkurence, ustanovení o obchodním vedení, jednatelském oprávnění a o odpovědnosti členů představenstva. V těchto a dalších případech, ve kterých ObchZ upravuje postavení členů představenstva vůči společnosti, se smlouva o výkonu funkce nesmí odchýlit.³⁹ Nepřípustné by bylo ustanovení smlouvy o výkonu funkce, které by zcela vylučovalo odpovědnost člena představenstva za škodu. Domnívám se, že takové ustanovení by mohlo způsobit neplatnost pouze části smlouvy o výkonu funkce v případě, kdyby tato část na sebe nevázala další části smlouvy o výkonu funkce a bylo by možné ustanovení o odpovědnosti za škodu oddělit.

Mandátní smlouva má podle § 66 odst. 2 ObchZ podpůrné postavení v případě, že smlouva o výkonu funkce uzavřena není nebo chybí potřebná úprava ve smlouvě o výkonu funkce. Při bližším zkoumání úpravy mandátní smlouvy a ustanovení obchodního zákoníku o postavení členů představenstva vychází najevo, že ustanovení mandátní smlouvy se v některých případech natolik odlišuje, že aplikace není možná. Níže uvedu pouze některé příklady.

V případě mandátní smlouvy je mandatář oprávněn k zařizování obchodních záležitostí prostřednictvím právních úkonů na základě plné moci udělené mandantem. Člen statutárního orgánu ovšem nepotřebuje žádnou plnou moc. Další odlišnost spočívá v povinnosti člena představenstva, kde zákon stanoví povinnost péče řádného hospodáře, ale u mandatáře se jedná o povinnost jednání s odbornou péčí. Péče řádného hospodáře nevyžaduje vysokou míru kvalifikovanosti jako odborná péče.⁴⁰ Odbornou péčí se rozumí v určité oblasti podnikání nebo zařizování záležitostí mít odborné znalosti dané problematiky, které mandatář získal studiem nebo praxí. Mandatář dále neodpovídá za porušení závazků osoby, s níž

³⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 250. (Štenglová)

³⁹ RADA, Ivan a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde nakladatelství, 2004, s. 35.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009: „Mezi pojmem „péče řádného hospodáře“ ve smyslu § 194 odst. 5 obch. zák. a pojmem „odborná péče“ ve smyslu § 567 obch. zák. je významová rozdílnost (odborná péče je zajisté víc než péče řádného hospodáře pro svoji vyšší kvalifikovanost).”

uzavřel smlouvu při zařizování záležitostí, ledaže se ve smlouvě zaručil za splnění závazků převzatých jinými osobami v souvislosti se zařizováním záležitostí. Členové představenstva, kteří způsobili společnosti škodu porušením právních povinností při výkonu své působnosti, za ni odpovídají společně a nerozdílně.

U mandátní smlouvy chybí ustanovení o zákazu konkurence. Dále mandatář nemá povinnosti upravené § 193 ObchZ, které upravují povinnosti člena představenstva v případě ztráty společnosti. Stejně tak chybí například úprava podmínek pro uzavření smlouvy o půjčce podle § 196a ObchZ.

De lege ferenda v ZOOK práva a povinnosti mezi společností a členem představenstva se řídí přiměřeně ustanovením smlouvy o příkazu podle NOZ, ledaže ze smlouvy o výkonu funkce vyplývá jiné určení práv a povinností.

2.3 Obchodní vedení

ObchZ neobsahuje definici obchodního vedení, ale pouze se o něm zmiňuje.⁴¹ I když z § 192 odst. 1 ObchZ nemusí vyplývat, že zabezpečení řádného vedení účetnictví spadá pod obchodní vedení, a mohlo tak být střetem sporů, zda tomu tak je nebo není, uvedl NS ve svém usnesení, že pod pojmem obchodní vedení lze rozumět i řádné vedení účetnictví, současně Nejvyšší soud vymezil pojem obchodního vedení negativně.⁴² Obchodní vedení je projev vůle společnosti, který směřuje dovnitř společnosti. V mnoha případech může být takto utvořená vůle projevena navenek, potom se ovšem nejedná už o obchodní vedení, ale o právní úkon.⁴³ Právní úkon vyplývající z rozhodnutí o obchodním vedení společnosti, tedy projev vůle společnosti navenek, vůči třetím osobám, je jednáním jménem společnosti.⁴⁴

Nikdo není oprávněn, krom zákonných výjimek, udávat představenstvu pokyny v

⁴¹ Podle §192 odst. 1 ObchZ je uvedeno: „Představenstvo zabezpečuje obchodní vedení včetně řádného vedení účetnictví společnosti...“

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006: „Pod pojem obchodního vedení se zpravidla zahrnuje organizace a řízení podniku, který náleží společnosti, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech, tj. např. zásobování, odbyt, reklama, vedení účetnictví (srov. § 135 odst. 1 obch. zák.) apod., jakož i rozhodování o podnikatelských záměrech. Pod pojem obchodního vedení pak nelze zahrnout právní úkony uzavírané společností s třetími osobami (viz citovaný § 133 obch. zák.). Do obchodního vedení společnosti však nenáleží ty činnosti, které jednatel provádí ve vztahu ke společníkům či orgánům společnosti, např. svolání valné hromady podle § 128 odst. 1 obch. zák., oznámení o následném přijetí usnesení valné hromady podle § 127 odst. 8 obch. zák., vedení seznamu společníků podle § 135 odst. 1 obch. zák. apod. neboť tyto činnosti se nedotýkají každodenní podnikatelské činnosti společnosti a směřují k výkonu práv společníků.“

⁴³ ŘEHÁČEK, Oldřich. K novému pohledu na jednání členů představenstva akciové společnosti v judikatuře Nejvyššího soudu ČR. *Obchodní právo*, 2008, roč. 17, č. 11, s. 4. Srovnej s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR 5 Tdo 94/2006, ze dne 5. 4. 2006: „V některých případech však na rozhodnutí učiněné v rámci obchodního vedení společnosti navazuje jednání jménem společnosti, a to tam, kde k realizaci takového rozhodnutí je nutné právní jednání ve vztahu k třetím osobám.“

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003: „Právní úkon, kterým se realizuje rozhodnutí o obchodním vedení společnosti, jež má více jednatelů, je jednáním jménem společnosti...“

oblasti obchodního vedení. To platí i pro valnou hromadu. Pokud by ofenzivní jednání valné hromady dosahovalo takové intenzity, že by udávalo pokyny v oblasti obchodního vedení, jsou taková rozhodnutí nicotná. Jedná se totiž o překročení působnosti valné hromady.⁴⁵ Nemožnost dávat představenstvu pokyny ohledně obchodního vedení podtrhuje nezávislost tohoto orgánu akciové společnosti především ve vztahu k valné hromadě. Představenstvo ve vztahu k valné hromadě má povinnost řídit se zásadami a pokyny jí schválenými, ovšem za předpokladu, že jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Ke vzniku těchto zásad může dojít tím způsobem, že samo představenstvo předloží na valné hromadě návrhy strategických cílů, kterých by měla společnost dosáhnout.⁴⁶

Výjimkou ze zákazu udílení pokynů týkající se obchodního vedení jsou pokyny udílené představenstvu řídící osobou na základě ovládací smlouvy. Tyto pokyny mohou být pro řízenou osobu nevýhodné. Představenstvu by mohl dále dávat pokyny týkající se obchodního vedení i likvidátor, a to jen v nezbytné míře a k úkonům týkající se likvidace společnosti, pokud by ovšem úkony týkající se obchodního vedení neprováděl sám (opět pouze v nezbytné míře, na nezbytně nutnou dobu a k provedení likvidace).

ZOOK již neobsahuje povinnost představenstva řídit se zásadami a pokyny schválených valnou hromadou, ale obsahuje pouze povinnost představenstva řídit se jejími pokyny. Dále je členům statutárního orgánu umožněno, aby požádali valnou hromadu o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení. Tato možnost ale nezabývá člena statutárního orgánu povinností jednat s péčí řádného hospodáře.

2.4 Jednání jménem společnosti

Jednání jménem společnosti je na rozdíl od obchodního vedení projev vůle společnosti navenek, tj. ke třetím osobám.

Jednání jménem společnosti obsahuje vedle OZ i ObchZ. OZ v § 20 normuje rozlišení mezi jednáním jménem společnosti a jednáním za společnost. Jménem společnosti jsou oprávněni jednat její statutární orgány a za společnost kupříkladu její členové či pracovníci, pokud je to stanoveno ve vnitřních předpisech společnosti nebo je to obvyklé vzhledem

⁴⁵ ČECH, Petr. Ještě k neplatnosti a nicotnosti usnesení valné hromady. *Právní rádce*, 2009, č. 4, s. 19 – 23.

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006: „Definovat, resp. formulovat strategické cíle, jichž má společnost dosáhnout, či rozhodnout o „založení společného podniku se zahraničním partnerem“ a zabezpečit realizaci tohoto rozhodnutí, musí některý z orgánů společnosti. Z ustanovení § 191 odst. 1, § 187 a § 197 a násl. obch. zák. plyne, že tyto záležitosti spadají zásadně právě do působnosti představenstva společnosti.”

k jejich pracovnímu zařazení. ObchZ normuje v § 13 rovněž rozlišení jednání jménem společnosti a za společnost (zástupcem) s tím rozdílem, že je přímo uvedeno, že v případě obchodních společností a družstev je statutární orgán oprávněn jednat jejich jménem.

Rozsah jednatelského oprávnění představenstva (a statutárního orgánu obecně) je normován ObchZ velice široce. Statutární orgán je oprávněn jednat jménem právnické osoby ve všech věcech. Takové jednání společnost zavazuje i v případě, že představenstvo překročilo rozsah svého oprávnění jednat jménem společnosti. To ovšem neplatí, pokud představenstvo překročilo rozsah působnosti stanovený zákonem.⁴⁷

Rozsah jednatelského oprávnění může být omezen (i když neúčinně vůči třetím osobám) stanovami, společenskou smlouvou, či rozhodnutím orgánu společnosti. Jednalo by se o omezení jednatelského oprávnění ve vnitřních vztazích společnosti.⁴⁸

2.4.1 Omezení jednatelského oprávnění

Aby omezení jednatelského oprávnění mělo účinky i vůči třetím osobám, musí se jednat o omezení zákonem.⁴⁹ Zákonné omezení může způsobit neplatnost nebo neúčinnost právního úkonu, pokud zákon nestanoví jinak.⁵⁰

V případě likvidace společnosti je to právě likvidátor, který omezuje jednatelské oprávnění představenstva. Okamžikem omezení jednatelského oprávnění členů představenstva je ustanovení likvidátora do funkce, kdy na něj přechází oprávnění jednat jménem společnosti. Likvidátor nenahrazuje statutární orgán společnosti, ale jeho jmenováním vzniká nový orgán společnosti. Statutární orgán vykonává funkci pouze v tom rozsahu, v jakém nepřešla na likvidátora, tedy je oprávněn činit úkony, které nebudou směřovat k likvidaci společnosti.⁵¹ Kdyby statutární orgán neměl omezeno jednatelské oprávnění (v případě, že likvidátorem je jmenována osoba odlišná od členů představenstva), mohlo by dojít ke zmaření účelu likvidace.

Dalším omezením by pro členy statutárního orgánu byl spor, který by vedla společnost

⁴⁷ V § 13 odst. 4 ObchZ je uvedeno, že: „...právnická osoba je vázána vůči třetím osobám jednáním uskutečněným jejím statutárním orgán..., i když překročil rozsah jejího předmětu podnikání, ledaže jde o jednání, které překračuje působnost, kterou tomuto orgánu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon.”

⁴⁸ Pokud by člen představenstva porušil vnitřní omezení, mohlo by dojít k odvolání člena z důvodu porušení předem dohodnutého jednání.

⁴⁹ Například představenstvo k uzavření smlouvy o převodu nebo nájmu podniku nebo jeho části musí obdržet souhlas valné hromady. Souhlas valné hromady je rovněž vyžadován při nabývání vlastních akcií společnosti, pokud se nejedná o odvrácení bezprostředně hrozící značné škody (bližší § 161a ObchZ).

⁵⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 653 (Štenglová).

⁵¹ Likvidátor činí podle § 72 ObchZ úkony směřující k likvidaci společnosti, tudíž například plní závazky společnosti, uplatňuje pohledávky, přijímá plnění, zastupuje společnost před soudy a jinými orgány.

proti svému členovi představenstva. Žádný člen představenstva není oprávněn zastupovat společnost ve sporu proti členovi představenstva. V takovém případě zastupuje společnost podle § 199 odst. 2 ObchZ určený člen dozorčí rady, který je oprávněn k procesním úkonům před soudy a jinými orgány.⁵² I. Štenglová uvádí k omezení procesních úkonů členů představenstva při jednání před soudem následující: „Členové představenstva jsou zbaveni všech procesních úkonů, tudíž nemohou vzít zpět návrh či odvolání podané určeným členem dozorčí rady.”⁵³

2.5 Způsob jednání jménem společnosti, vnitřní omezení jednatelského oprávnění

ObchZ v § 191 odst. 1 rozlišuje jednání jménem společnosti a zavazování společnosti. K jednání jménem společnosti je podle výše zmíněného ustanovení uvedeno, že: „Nevyplyvá-li ze stanov něco jiného, za představenstvo jedná navenek jménem společnosti každý člen představenstva.” O zavazování společnosti normuje stejné ustanovení následující: „Členové představenstva, kteří zavazují společnost, a způsob, kterým tak činí, se zapisují do obchodního rejstříku.” Nejvyšší soud se vyjádřil k problému, zda je možné, aby jménem společnosti za představenstvo jednala kromě člena představenstva třetí osoba a to tak, že „Obsahem odchylné úpravy stanov, připuštěné ustanovením věty třetí § 191 odst. 1 obch. zák., proto nemůže být takový režim, v němž by za představenstvo jednala navenek jménem společnosti jiná osoba než člen představenstva. Ustanovení stanov obsahující takovou úpravu by bylo pro rozpor s kogentním ustanovením zákona neplatné (srov. § 39 obč. zák.).”⁵⁴ Do obchodního rejstříku jsou spolu se způsobem jednání zapsáni ti členové představenstva, kteří zavazují společnost. V praxi se pravidelně prokazuje takové oprávnění výpisem z obchodního rejstříku.⁵⁵ Může nastat situace, že osoba, která byla právě ustanovena do funkce, ještě není zapsaná do obchodního rejstříku a bude to právě ona, kdo bude jednat jménem společnosti. V takovém případě může člen představenstva své oprávnění prokázat zápisem ze zasedání orgánu, který člena představenstva zvolil nebo jmenoval na tomto zasedání, popřípadě

⁵² Tím se snaží ObchZ předejít neprofesionálnímu postupu a možné podjatosti členů představenstva. K důvodu existence § 199 odst. 2 ObchZ se vyjádřil NS ve svém rozsudku ze dne 17. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2733/2010: „Toto ustanovení (§199 odst. 2 ObchZ) chrání zájmy společnosti a jejích společníků tím, že snižuje riziko kolize zájmů a s ním spojené nedostatečné hájení zájmů společnosti v řízení. S ohledem na dikci a účel předmětného ustanovení není na místě jej aplikovat též v řízení proti bývalému členu představenstva.”

⁵³ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 685 (Štenglová).

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009.

⁵⁵ DVORÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 470.

rozhodnutím orgánu o jmenování.⁵⁶ Může nastat i situace, kdy budoucí obchodní partner bude chtít se společností uzavřít smlouvu. Aby měl jistotu, se kterým členem popřípadě s kolika členy představenstva může smlouvu uzavřít, v obchodním rejstříku zjistí, kdo a jakým způsobem je oprávněn jednat jménem společnosti.

Pokud by došlo k uzavření smlouvy s jedním členem představenstva, když by jménem společnosti mohli jednat vždy pouze dva členové, bude smlouva absolutně neplatná.⁵⁷ Může dojít i k takové situaci, že obchodní partner sice bude jednat s osobou zapsanou v obchodním rejstříku, ale tato osoba již nebude členem představenstva. V takovém případě uzavřená smlouva bude platná, protože podle principu materiální publicity nemůže osoba, již se zápis týká, namítat proti osobě jednající v dobré víře v důvěru v zápis v rejstříku, že tento zápis neodpovídá skutečnosti. Smlouva by nebyla platná, kdyby společnost prokázala, že obchodní partner nebyl v dobré víře a že věděl, že osoba, se kterou jedná, není členem představenstva.⁵⁸

Jednání podle zápisu v obchodním rejstříku automaticky neznamena, že druhá osoba jedná v dobré víře. Skutečnost, zda obchodní partner věděl, že zápis v obchodním rejstříku odpovídá faktickému stavu, bude předmětem případného dokazování. Ale to už je na společnosti, aby danou skutečnost prokázala, neboť nese důkazní břemeno.⁵⁹ NS se vyjádřil k této problematice, zda uvedení způsobu jednání jménem společnosti je rovněž omezení jednání jejím jménem a to tak, že: „*Určují-li stanovy akciové společnosti způsob jednání představenstva odchylně od ustanovení § 191 odst. 1 obch. zák., nejde o omezení práva představenstva jednat jménem společnosti ve smyslu ustanovení § 191 odst. 2 obch. zák., ale o určení způsobu jednání jménem společnosti. Způsob jednání jménem společnosti určují stanovy společnosti a tento způsob se zapisuje do obchodního rejstříku.*” Dále se NS vyjádřil k situaci, kdy pouze některý člen představenstva je oprávněn činit písemný právní úkon a to

⁵⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 36.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 6. 2001, sp. zn. 29 Cdo 695/2000: „*Z těchto skutkových zjištění, které přejímá dovolací soud, jednoznačně plyne, že předmětnou kupní smlouvu nutno považovat za absolutně neplatnou, jelikož právnická osoba - podnikatel nejednala řádně svým statutárním orgánem (ust. § 13 odst. 1 věta druhá obch. zák.), když právně jednal pouze jeden z jednatelů, ač měli jednat oba jednatelé (ust. § 133 odst. 1 obch. zák.). Jednatel (jednatelé) je (jsou) statutárním orgánem s generální (obecnou) působností a jeho (jejich) jednání je přímým jednáním právnické osoby.*”

⁵⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 11. 06. 2002, II. ÚS 47/01: „*Princip materiální publicity spočívá v tom, že údaje zapsané v obchodním rejstříku jsou právně účinné i v případě, že neodpovídají skutečnému stavu. Hranicí uplatnění uvedeného principu je důvěra třetí osoby. Pokud tato osoba věděla či musela vědět o odlišnosti zapsaného údaje od skutečnosti, je rozhodující skutečný stav oproti stavu rejstříkovému.*”

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2651/2009: „*Zápis v obchodním rejstříku není sám o sobě postačující k závěru o dobré víře třetích osob. Je nesprávným předpoklad, že je-li určitá skutečnost zapsána v obchodním rejstříku, zakládá tento zápis automaticky bez dalšího dobrou víru všech osob, které jednají v souladu se zapsanou skutečností.*”

tak, že „Zápis v obchodním rejstříku o tom, jakým způsobem statutární orgán podepisuje za společnost, je v posuzované věci právě vyjádřením určení ve stanovách, kdo jménem společnosti může učinit písemný právní úkon.”⁶⁰ Vnitřní omezení jednatelského oprávnění lze realizovat jednak stanovami, které dopředu podmíní krok představenstva souhlasem valné hromady nebo dozorčí rady. Nebo valná hromada či dozorčí rada může přímo zakázat svým usnesením určité jednání představenstva. Toto vnitřní omezení je neúčinné vůči třetím osobám a to i v případě, že bylo zveřejněno.⁶¹

2.5.1 Zákonné zmocnění podle § 15 ObchZ

Představenstvo může na základě zákona pověřit osobu (může se jednat o zaměstnance, společníka či třetí osobu), aby činila za společnost všechny právní úkony obvyklé při provozování podniku. Zákonný zmocněnec se nezapisuje do obchodního rejstříku.

Statutární orgán může jednat jménem společnosti ve všech věcech, ale to neznamená, že může jednat nebo že jedná současně jako zákonný zástupce podle § 15 ObchZ.⁶² Podporu výše uvedeného rozhodnutí poskytuje další rozhodnutí, ve kterém NS uvedl, že: „Bylo by popřením právní úpravy odpovědnosti a ručení statutárních orgánů obchodních společností a družstev dovozovat, že sám statutární orgán může své členy takové odpovědnosti zprostit tím, že je pověří činností, jež jim umožní činit uvedené právní úkony s omezenou odpovědností a zpravidla i s nulovým ručením. V této souvislosti je obecně třeba poukázat i na výslovné ustanovení § 194 odst. 5 věty třetí obch. zák., podle kterého jsou smlouva mezi akciovou společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu neplatné.”⁶³

Odlišný případ ovšem nastává, když člen představenstva není schopen svoji funkci vykonávat například z důvodu nemoci a pokud jde o člena, který jako jediný je oprávněn zavazovat společnost kupříkladu v písemných právních úkonech. Tento člen představenstva může udělit individuální plnou moc jinému členu představenstva k určitému písemnému

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2009, sp. zn. 29 Cdo 605/2007. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 8. 2002, sp. zn. 29 Odo 198/2002.

⁶¹ ŘEHÁČEK, Oldřich. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, roč. 17, č. 1, s.29.

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2009, sp. zn. 23 Cdo 5519/2007: „K problematice jednání člena představenstva a zároveň jeho jednání jako pověřeného zástupce ve smyslu ust. § 15 obch. zák. se Nejvyšší soud ČR vyslovil v rozhodnutí velkého senátu sp. zn. 31 Odo 11/2006, jednalo se o právní úkon uznání závazku, a to tak, že při uznání závazku družstva nemůže předseda družstva jednat jako zákonný zástupce družstva podle § 15 obch. zák. Tento závěr platí obdobně i pro zde posuzovaný případ uznání závazku předsedou představenstva akciové společnosti. Srov. rozh. Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Odo 11/2006, ze dne 15. 10. 2008, rozh., sp. zn. 32 Odo 958/2005 ze dne 29. 5. 2007.”

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 31 Odo 11/2006.

úkonu. Zplnomocněný člen představenstva ovšem nejedná jako zákonný zástupce, tedy za společnost, ale jako člen představenstva jménem společnosti.⁶⁴

2.6 Souběh funkcí

Výkon funkce člena statutárního orgánu v pracovněprávním poměru se na území České republiky těšil velké oblibě i přesto, že zákon neumožňoval, aby se výkon funkce člena statutárního orgánu řídil pracovněprávními předpisy. NS několikrát judikoval nepřipustnost souběhu funkce člena statutárního orgánu a pracovněprávního poměru.⁶⁵ NSS se rovněž vyjádřil k povaze výkonu funkce člena statutárního orgánu.⁶⁶ Aby mohl člen představenstva vykonávat ve společnosti ještě další funkci zakládající pracovněprávní poměr, bylo nutné ve vnitřních předpisech společnosti přesně rozlišit jeho činnost jako člena představenstva a jako činnost zaměstnance společnosti.⁶⁷ V případě působnosti představenstva nebylo vůbec jednoduché najít právě takový druh práce, který by nevykonávala osoba jako člen představenstva nýbrž jako zaměstnanec. Kdyby člen představenstva vykonával funkci i na základě zákonného zmocnění podle § 15 ObchZ, došlo by kromě souběhu funkce, odlišného určení práv a povinností člena statutárního orgánu v postavení zákonného zástupce, k odlišnému vztahu téže osoby k předpisům práva pracovního, sociálního a pojistného.

Na konci roku 2010 vydal NSS rozsudek, který byl tiskem i odbornou veřejností označován za přelomový.⁶⁸ Tento rozsudek se může jevit jako naprosto neočekávaný, ale

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2011, sp. zn. 32 Cdo 4133/2009: „*To však nevylučuje možnost, aby člen představenstva, kterého stanovy společnosti opravňují k písemným právním úkonům za představenstvo jménem společnosti, udělil individuální plnou moc ke konkrétnímu písemnému právnímu úkonu jinému členu představenstva z důvodu dočasné překážky na své straně (nemoc, apod.), která mu brání ve výkonu jednatelského oprávnění. V tomto případě však takto zmocněný člen představenstva nejedná navenek jako zástupce, nýbrž jde stále o přímé jednání – tedy o jednání za představenstvo jménem společnosti.*”

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 737/2004: „*Funkci statutárního orgánu obchodní společnosti nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem, neboť funkce statutárního orgánu společnosti není druhem práce. Vznik, zánik i obsah tohoto právního vztahu není upraven pracovněprávními předpisy.*” Srov. s usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2093/2006, usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 12. 2007, sp. zn. 21 Cdo 353/2007.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. 2 As77/2003 – 47: „*Funkce jednatele vůči společnosti s ručením omezeným představuje ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 zákona o zaměstnanosti vztah obdobný vztahu pracovnímu. Pro tento názor svědčí především samotná povaha funkce jednatele jakožto statutárního orgánu obchodní společnosti (viz např. zákaz konkurence dle § 136 obchodního zákoníku), a také výslovný odkaz na přiměřené použití ustanovení o mandátní smlouvě (§ 66 odst. 2 obchodního zákoníku).*”

⁶⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 670 (Štenglová).

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 9. 12. 2010 čj. 3 Ads 119/2010-58. V tomto rozsudku se jednalo o jednatele společnosti s ručením omezeným, kterému nebyla vyplacena nemocenská z toho důvodu, že nevznikl pracovní poměr, který by účast na nemocenské zakládal. Jednatel společnosti byl současně jejím ředitelem, výkon funkce se tedy překrýval. Pracovní poměr podle citovaného rozhodnutí na výkon funkce ředitele ani nevznikl, protože obsah činnosti byl shodný s činností jednatele. Mluví Nejvyššího správního soudu František

NSS „pouze“ navázal na judikaturu NS. Skutečnost, že předchozí judikatura zůstala před tímto rozsudkem bez povšimnutí, patří do jiné úvahy.

Jednou věcí se tento rozsudek NSS přece jenom lišil, již se daný případ nepohyboval v rovině soukromoprávní, ale přešel do roviny veřejnoprávní. Dotkl se nemocenského pojištění a současně NSS uvedl neexistenci pracovněprávního vztahu v případě souběhu funkce.⁶⁹ Po tomto rozsudku vyvstala otázka, jak celou situaci vyřešit, protože v České republice figurovalo nespočet členů statutárních orgánů, jejichž výkon činnosti se překrýval nebo byl totožný s funkcí člena statutárního orgánu. Novelou ObchZ č. 351/2011, která nabyla účinnosti 1. 1. 2012, došlo k zakotvení § 66d do ObchZ a k nejjednoduššímu a nejrychlejšímu vyřešení vzniklé situace. Podle výše uvedeného ustanovení je umožněno členovi statutárního orgánu vykonávat činnost obsahující obchodní vedení ve vztahu ke společnosti v pracovněprávním vztahu. Pověření k obchodnímu vedení uděluje statutární orgán. Kolik osob lze takovýmto způsobem pověřit obchodním vedením zákon neuvádí. Lze se tedy domnívat, že to nemusí být pouze jedna osoba. U každé pověřené osoby bude muset smlouva obsahovat přesný obsah její činnosti.⁷⁰ Pověřená osoba nemusí být pouze členem představenstva, nýbrž to může být například zaměstnanec společnosti nebo osoba nepůsobící ve společnosti vůbec. ObchZ v § 66d normuje, že: „...do pověření obchodním vedením nenáleží účast na zasedání statutárního orgánu, rozhodování o pověření obchodním vedením, rozhodování o základním zaměření obchodního vedení společnosti ani jiné činnosti v rámci obchodního vedení společnosti, které tento zákon nebo zvláštní právní předpis svěřuje do výlučné působnosti statutárního orgánu.“ Tímto negativním výčtem je potvrzeno postavení statutárního orgánu a jeho nenahraditelnost ve všech věcech. I v případě pověření obchodním vedením nezbavila novela ObchZ členy statutárních orgánů plné odpovědnosti za porušení povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře.

Podle § 66d odst. 3 ObchZ určuje mzdu či odměnu z dohody členovi statutárního orgánu, ten orgán společnosti, do jehož působnosti náleží rozhodovat o odměňování členů statutárního orgánu, bude se tedy jednat buďto o valnou hromadu nebo dozorčí radu.

Emmer k tomu podotkl, že: „Pokud by jednatel byl současně skladníkem, problém by nevznikl, protože by k žádnému souběhu nedošlo.“

⁶⁹ KADLECOVÁ, Tereza. *Souběh funkce statutárního orgánu a pracovního poměru- sbíhá se stále více problémů.....* [online]. epravo.cz, 18. února 2011 [cit. 12. 4. 2012]. Dostupné na < <http://www.epravo.cz/top/clanky/soubeh-funkce-statutarniho-organu-a-pracovniho-pomeru-sbiha-se-stale-vice-problemu-71300.html>>.

⁷⁰ TELECKÝ, Ivan, FALTÝNKOVÁ, Kristýna. *Souběh funkcí v novele obchodního zákoníku.* [online]. epravo.cz, 10. ledna 2012 [cit. 12. dubna 2012]. Dostupné na < <http://www.epravo.cz/top/clanky/soubeh-funkci-v-novele-obchodniho-zakoniku-79813.html>>.

V praxi ve společnosti můžou vzniknout následující situace. Buďto člen představenstva bude nadále vykonávat funkci pouze jako člen statutárního orgánu. V tomto případě se bude celý vztah řídit obchodním zákoníkem. Fakticky se nejedná o žádnou změnu jako doposud. Výhoda tohoto vztahu spočívá ve flexibilitě pro společnost a plné odpovědnosti člena představenstva. Další variantou je existence dvou vedle sebe existujících vztahů. Obchodněprávního a pracovněprávního. Obchodně právní vztah se shoduje s výše popsaným a pracovněprávní vztah vykonává člen představenstva právě na základě pověření obchodním vedením kupříkladu na pozici personálního ředitele. Existuje-li v akciové společnosti již souběh funkcí, lze doporučit, aby představenstvo svého člena pověřilo obchodním vedením společnosti.⁷¹

2.7 Hmotněprávní opatrovník akciové společnosti

Problematika hmotněprávního opatrovníka akciové společnosti nebyla kromě ZOOK doposud mnohokrát řešena. V následujících podkapitolách se pokusím odkrýt právní základ hmotněprávního opatrovníka spolu s judikaturou Ústavního soudu ČR. Ačkoliv by se mohlo na první pohled zdát, že hmotněprávní opatrovník nijak nesouvisí s představenstvem a.s., tak je to právě opatrovník, který je nadán takovými pravomocemi, že je oprávněn rozhodovat bez ohledu na představenstvo a působí tak omezení jednatelského oprávnění.

2.7.1 Úprava opatrovnictví v občanském zákoníku

Poklad pro ustanovení opatrovníka (OZ neomezuje ustanovení opatrovníka pouze pro osoby fyzické) obsahuje OZ v § 29. Podle tohoto ustanovení je třeba splnění jedné z následujících podmínek pro ustanovení opatrovníka: 1. Opatrovníka lze ustanovit osobě, jejíž pobyt není znám a je to třeba k ochraně jejích zájmů, 2. Jejíž pobyt není znám a vyžaduje to veřejný zájem, 3. Pokud je to třeba z jiného vážného důvodu. Podle výše uvedeného lze opatrovníka právnické osobě ustanovit, pouze pokud je to třeba z jiného vážného důvodu. Další zmínka o ustanovení opatrovníka je v § 29 OSŘ (zde již procesní opatrovník právnické osobě), ze kterého vyplývá, že soud jmenuje opatrovníka za účelem jednat za společnost pouze před soudem. Komentovaná znění OZ a OSŘ sice uvádějí možnosti ustanovení

⁷¹ TELECKÝ, Ivan, FALTÝNKOVÁ, Kristýna. *Souběh funkcí v novele obchodního zákoníku*. [online]. epravo.cz, 10. Ledna 2012 [cit. 12. dubna 2012]. Dostupné na < <http://www.epravo.cz/top/clanky/soubeh-funkci-v-novele-obchodniho-zakoniku-79813.html>>.

opatrovníka právnické osobě, ale s odkazem na ustanovení občanského soudního řádu, tedy odkazem na ustanovení opatrovníka pro řízení před soudy.⁷²

2.7.2 Výkon funkce a ustanovení hmotněprávního opatrovníka

Ústavní soud připustil ustanovení opatrovníka právnické osobě v kauze sporu Moravských naftových dolů a jejich mateřskou společností Europgas.⁷³

Okamžikem pro ustanovení hmotněprávního opatrovníka může být situace, kdy si akcionáři navzájem popírají vlastnictví akcií, a není jasné, zda zvolení členové představenstva jsou opravdu řádně zvolenými a zda jsou oprávněni jednat jménem společnosti.⁷⁴ Podle názoru autorů článku výše citovaného je možné navrhnout soudu, aby ustanovil opatrovníka pouze v případech stanovených OZ a to v případě ochrany veřejného zájmu nebo k ochraně zájmu určitých osob (věřitelů). Návrh na jmenování opatrovníka budou moci podat věřitelé, sami akcionáři nebo může být opatrovník ustanoven bez návrhu soudem.

Po dobu činnosti opatrovníka přestává fakticky ve společnosti působit její statutární orgán. Plná odpovědnost za řízení společnosti přechází na opatrovníka, který tím získává mimořádnou pravomoc nad danou společností, ale také s tím související mimořádnou odpovědnost. Činnost opatrovníka přitom podléhá dohledu soudu.⁷⁵

I. Pelikánová a R. Pelikán ve svém článku uvádějí, že: „*Ustanovením opatrovníka právnické osobě dochází k obcházení složitého procesu utváření vůle společnosti, kontrolních a odpovědnostních mechanismů.*” Dále popisují, že: „*Společnost nikdy nebude v takové situaci, aby opatrovník musel být jmenován. V případě velkého rozvratu společnosti už ani nemá smysl ustanovit opatrovníka a lepším řešením je přímo zrušit společnost. Problémem je také kontrola opatrovníka právnické osoby, kdyby byla až následná, bylo by už pozdě při závěrečném účtu a případných mnohamilionových škodách domáhat se náhrady škody.*”⁷⁶

S autory citovaného článku lze souhlasit s problémem kontroly opatrovníka právnické osoby. Ale domnívám se, že hmotněprávní opatrovník je vhodný způsob dočasné správy společnosti. Opatrovník je povinen prosazovat zájmy společnosti. Dochází sice k nahrazení mnohdy

⁷² FIALA, Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář – 2. svazek*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 221. DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář – 2. svazek*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 187.

⁷³ Ústavní stížnost ze dne 12. 3. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2956/07.

⁷⁴ VALIŠ, Alexandr, ŠERÁ, Michaela. Když opatrovník řídí naftaře. *Ekonom*, 12. – 25. 8. 2010, s. 74 -75.

⁷⁵ VALIŠ, Alexandr, ŠERÁ, Michaela. *Opatrovníkem z patové situace*. epravo.cz, 30. června 2010 [cit. 12. dubna]. Dostupné na < <http://www.epravo.cz/top/clanky/opatrovnikem-z-patove-situace-63254.html> >.

⁷⁶ PELIKÁNOVÁ, Irena, PELIKÁN, Robert. *Lze ustanovit hmotněprávního opatrovníka akciové společnosti?* iPrávník, 1. září 2008 [cit. 12. dubna 2012]. Dostupné na < http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_5288/lze-ustanovit-hmotnepravniho-opatrovnik-a-akciové-společnosti.aspx >.

složitého mechanismu rozhodování, ale pouze z důvodu nutnosti, protože v okamžiku, kdy je opatrovník jmenován, musí jednat rychle a činit spoustu rozhodnutí.

2.8 Závěr

V této kapitole jsem si kladl za cíl rozlišit obchodní vedení od jednatelského oprávnění, jednání jménem společnosti a jednání za společnost. Opatrovníka akciové společnosti jsem nemohl opomenout z toho důvodu, že nahrazuje zcela představenstvo akciové společnosti. Domnívám se, že se jedná o velice zajímavý a sporný institut obchodního práva. Podle mého názoru ovšem vyplnil mezeru v chybějící úpravě, když zákonodárce předem nepředpokládal potřebu upravit hmotněprávního opatrovníka právnické osoby v zákoně takovým způsobem, jakým činí NOZ. NOZ již s opatrovníkem právnické osoby počítá. Opatrovník musí splňovat stejné podmínky, jako člen statutárního orgánu. Práva a povinnosti opatrovníka jsou shodné s právy a povinnostmi statutárního orgánu. Opatrovník je povinen s odbornou péčí usilovat o obnovení statutárního orgánu. NOZ obsahuje ustanovení, ve kterém soud jmenuje toho opatrovníka, který je tak uveden při zakladatelském právním jednání. Podle důvodové zprávy k NOZ tak dochází pouze k naplnění vůle zakladatelů, když si již dopředu, pro případ nutnosti, vyberou opatrovníka.

Kapitola 3. Povinnosti členů představenstva

V následující kapitole se budu zabývat povinnostmi členů představenstva a to zákazem konkurence a povinností mlčenlivosti, neuvedu již povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, kterou jsem se zabýval v podkapitole 2.1. Povinnosti jako dostavení se na jednání valné hromady, nebo svolání valné hromady či povinnost kontrolovat výkon svěřené pravomoci a další jsou uvedeny na jiných místech diplomové práce z důvodu kontinuity textu.

3.1 Zákaz konkurence

Úprava zákazu konkurence pro představenstvo je obsažena v § 196 ObchZ. Ustanovení ObchZ o zákazu konkurence je kogentní v tom smyslu, že není možné, aby stanovy nebo usnesení valné hromady vyloučily zákaz konkurence nebo zmírnily jednotlivá omezení pro členy představenstva.⁷⁷ Zákaz konkurence je ale možné zpřísnit. K tomu se vyjádřil NS, když ve svém rozhodnutí uvedl, že: „*Je možná (za situace, kdy to obchodní zákoník ani jiný právní předpis nezakazuje) dohoda akciové společnosti a člena jejího statutárního orgánu o takovém rozšíření. Na porušení povinností člena statutárního orgánu převzatých nad rozsah zákazu konkurence upravený obchodním zákoníkem a konstituovaných smlouvou mezi společností a členem jejího statutárního orgánu se pak nebude vztahovat úprava důsledků porušení zákazu konkurence v § 65 obch. zák. (neboť nejde o porušení tohoto zákazu, ale o porušení smluvně převzatých povinností); důsledky tohoto porušení však mohou smluvní strany upravit ve smlouvě*”.⁷⁸

Výše zmíněné ustanovení ObchZ upravující zákaz konkurence na prvním místě normuje, že: „*Členové představenstva nesmí podnikat v oboru stejném nebo obdobném oboru podnikání společnosti ani vstupovat se společností do obchodních vztahů.*” Co je stejný nebo obdobný předmět podnikání zákon nestanovuje. Při dokazování nebude postačovat pouhý výpis z obchodního rejstříku, ale posouzení každého případu individuálně. Důležitý bude faktický výkon činnosti.⁷⁹

Dalším zákazem pro člena představenstva je, že: „*Nesmí zprostředkovávat nebo obstarávat obchody společnosti.*” Kdyby člen představenstva mohl takto činit, už by podle mého nedostal závazku vykonávat svoji funkci s péčí řádného hospodáře. Protože tím, že se

⁷⁷ Dědič, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 484.

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 1053/2007.

⁷⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 677 Štenglová).

bude starat o prosperitu jiného majetku a tak bude stagnovat růst majetku dotčené společnosti.

Výše zmíněné ustanovení nepřipouští uzavření mandátní smlouvy, komisonářské smlouvy a ostatních typů smluv obstaravatelského typu, jejichž obsahem je zprostředkování.⁸⁰

Další omezení spočívá v tom, že: „Člen představenstva se nesmí účastnit na podnikání jiné společnosti jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání.”

Posledním zákazem je, že: „Člen představenstva nesmí vykonávat činnosti jako statutární orgán nebo člen statutárního nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern.”

Z principu všichni jsou si před zákonem rovni, vyplývá, že nelze rozlišovat jednotlivé členy představenstva v tom smyslu, aby někdo měl širší rozsah zákazu konkurence a někdo zase minimální, zákonný.⁸¹ Následky porušení zákazu konkurence obsahuje § 65 ObchZ.⁸² Výčet práv uvedených ve výše zmíněném ustanovení, která má společnost vůči osobě porušující zákaz konkurence, není úplný. Společnost může dále například požadovat po jednajícím, aby se zdržel jednání, kterým zákaz konkurence porušuje.⁸³ V případě, kdy člen představenstva poruší zákaz konkurence upravený podle § 196 odst. 1 ObchZ ve stanovách nebo usnesení valné hromady, jsou právní úkony nadále platné.⁸⁴

S členem představenstva může být uzavřena smlouva, že i po skončení funkce bude bývalý člen představenstva povinen dodržovat zákaz konkurence. Tento zákaz může jednak přímo kopírovat ustanovení o zákazu konkurence, ale může být i užší, avšak musí být splněny všechny náležitosti konkurenční doložky uvedené v § 672a ObchZ.⁸⁵

⁸⁰ Tamtéž

⁸¹ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 508.

⁸² Podle § 65 ObchZ je uvedeno: „Pokud člen představenstva poruší zákaz konkurence, je povinen vydat prospěch ze zakázaného obchodu společnosti nebo na ni převést tomu odpovídající práva. Tím není dotčeno právo na náhradu škody. V předchozí větě zmíněná práva společnosti zanikají, nebyla-li uplatněna u odpovědné osoby do tří měsíců ode dne, kdy se společnost o této skutečnosti dozvěděla, nejpozději však uplynutím jednoho roku od jejich vzniku. Tím není dotčeno právo na náhradu škody.”

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1744/2008: „Z ustanovení § 65 odst. 2 obch. zák. nelze dovodit, že by bránilo společnosti uplatnit v případě porušení zákazu konkurence jiná než v tomto ustanovení vypočtená práva. Naopak, citované ustanovení dává společnosti, vedle práva domáhat se splnění povinnosti vyplývající ze zákona a společenské smlouvy (povinnosti nekonkurovat) podle ustanovení § 80 písm. b/ o. s. ř. a práva na náhradu škody způsobené konkurenčním jednáním, další specifická oprávnění, jež by jinak, nebýt výslovného zákonného ustanovení, neměla k dispozici. Pouze na tato specifická oprávnění se pak vztahuje preklusivní lhůta upravená v § 65 odst. 3 obch. zák. Ustanovení § 65 odst. 2 obch. zák. tudíž nebrání společnosti, aby se domáhala uložení povinnosti osobě porušující zákaz konkurence zdržet se jednání, jímž zákaz konkurence porušuje.”

⁸⁴ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 509.

⁸⁵ Tamtéž.

3.2 Povinnost mlčenlivosti

Členové představenstva se při výkonu své funkce ve společnosti dostanou do styku i s takovými informacemi a skutečnostmi, které nesmí být vynášeny ze společnosti ven, ke třetím osobám. Porušením povinnosti mlčenlivosti může být i sdělení informace akcionáři mimo valnou hromadu.⁸⁶ Dále se může kupříkladu jednat o seznamy dodavatelů a nákupní ceny za nákup zboží či služeb. Povinnost mlčenlivosti obecně pro statutární orgán obsahuje ObchZ v § 194 odst. 5, kde je uvedeno, že: „Členové představenstva jsou povinni zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.” Pokud by došlo k úniku informací a následnému vzniku škody, bude člen představenstva povinen k její náhradě.

3.3 Závěr

Hlavní cíl této kapitoly bylo uvedení některých povinností jednotlivých členů představenstva. Tuto kapitolu jsem omezil na zákaz mlčenlivosti a zákaz konkurence. Nejedná se úplný výčet povinností, další povinnosti jsou systematicky zařazeny v jiných kapitolách. Sama smlouva o výkonu funkce, byla-li s členem představenstva uzavřena, může obsahovat ještě další povinnosti. Povinnosti představují veliký závazek pro členy představenstva, protože v případě jejich porušení je následkem odpovědnost za případnou škodu.

⁸⁶ ELIÁŠ, Karel. *Akciová společnost*. Praha: Linde, 2000, s. 254.

Kapitola 4. Povinnosti statutárního orgánu akciové společnosti

Od povinností jednotlivých členů představenstva je třeba odlišovat povinnosti představenstva jako celku. Dělení na povinnosti členů statutárního orgánu a povinnosti statutárního orgánu jako celku uvádí ve své publikaci I. Rada.⁸⁷ V této kapitole se budu zabývat vyhotovením zápisu ze zasedání, přijímáním usnesení a povinnostmi spojenými se zakladatelskou smlouvou, stanovami a zprávou o podnikatelské činnosti a stavu jejího majetku. Další povinnost statutárního orgánu spojenou se svoláním valné hromady uvedenu v podkapitole 6.1 z důvodu systematického zařazení.

4.1. Vyhotovení zápisu ze zasedání

O průběhu každého zasedání a každém rozhodnutí podle § 195 ObchZ pořizuje představenstvo zápis podepsaný předsedou představenstva a zapisovatelem. V případě, že předseda představenstva není přítomen zasedání, tak musí podepsat zápis co nejdříve poté. Podpis předsedy představenstva a zapisovatele jsou zákonnými požadavky pro zápis ze zasedání představenstva. O tom, kdo by měl být zapisovatelem, se zákon nezmiňuje.

Může to být jednak člen představenstva, nikoli však předseda představenstva, dále to může být kterýkoliv zaměstnanec a také osoby nemající se společností žádný vztah.⁸⁸ Kdyby zapisovatelem byla osoba nemající ke společnosti žádný vztah, musela by být zajištěna mlčenlivost této osoby. Při konání valné hromady by se třetí osoba mohla dostat k důvěrným informacím, proto by s ní musela být uzavřena smlouva o mlčenlivosti s přiměřeným použitím § 271 ObchZ. Podle mého názoru u akciové společnosti bude spíše výjimečná situace, kdy zapisovatelem bude osoba nemající ke společnosti žádný vztah.

Zápis ze zasedání musí obsahovat: program zasedání, přijatá rozhodnutí, jmenovité uvedení členů představenstva, kteří hlasovali pro a proti přijatému usnesení, nebo se hlasování zdrželi, dále podpisy předsedy představenstva a zapisovatele, uvedení členů, kteří se zasedání účastnili, konstatování, zda je představenstvo způsobilé přijímat rozhodnutí.⁸⁹ Právě uvedení jmen členů představenstva, kteří hlasovali pro a proti nebo se hlasování zdrželi, je důležitou skutečností. Tato skutečnost bude určující pro vznik odpovědnosti členů představenstva. Může se jednat o prokazování trestně právní odpovědnosti, administrativní odpovědnosti, nebo se

⁸⁷ RADA, Ivan a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde nakladatelství, 2004, s. 78 a 119

⁸⁸ Tamtéž s. 120.

⁸⁹ Tamtéž s. 121.

může jednat o vznik ručení.⁹⁰ Ustanovení ObchZ obsahuje pojistku, díky které se člen představenstva nemůže vyhnout odpovědnosti tím, že by se snažil o to, aby jeho jméno nebylo uvedeno v zápisu. V §195 odst. 2 ObchZ je normováno, že: „*Pokud není prokázáno něco jiného, platí, že neuvedení členové hlasovali pro přijetí usnesení.*”

Jestliže člen představenstva požádá o zapsání svého opačného názoru do zápisu, má mu být vyhověno.⁹¹ Člen představenstva se může zdržet hlasování. Rozhodnutí člena statutárního orgánu o zdržení se hlasování musí být řádně odůvodněno. Za důvod lze považovat podjatost člena k projednávané věci. Takový vztah může nastat v případě, kdy by představenstvo rozhodovalo o uzavření smlouvy s členem představenstva, který se hlasování zdržel.⁹² Ze zápisu ze zasedání představenstva vycházel NS v několika případech jako z důkazního prostředku.⁹³

4.2. Přijímání usnesení

Aby mohlo být přijato usnesení, je třeba, aby se zasedání účastnila nadpoloviční většina členů představenstva, pokud neurčuje zákon, stanovy nebo společenská smlouva jinak. K samotnému hlasování ObchZ v § 194 odst. 3 normuje: „*Představenstvo rozhoduje většinou hlasů svých členů určenou stanovami, jinak většinou hlasů všech členů. Každý člen představenstva má jeden hlas.*” Pro přijetí mohou stanovy nebo společenská smlouva připustit písemné hlasování nebo hlasování pomocí prostředků sdělovací techniky (emailu, komunikačního programu instant messaging, videokonferce, ale také prostřednictvím telefonu či faxu). Podmínky zapojení moderních technologií normuje ObchZ.⁹⁴

Kdyby člen představenstva úmyslně nebyl účasten zasedání, za účelem zabránit přijetí rozhodnutí, porušil by povinnost, vykonávat svoji funkci s péčí řádného hospodáře.⁹⁵

4.3 Další povinnosti statutárního orgánu

Působnost představenstva sahá i k dohlížení nad obsahem stanov a je upravena v § 173

⁹⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 675 (Štenglová).

⁹¹ Tamtéž.

⁹² ČERNÝ, Adam. Nad otázkou rozhodujícího hlasu předsedajícího u rozhodování představenstva. [online]. eLAW.cz, 17. 2. 2010 [cit. 13. 4. 2012]. Dostupné na < http://www.elaw.cz/obchodni-pravo/178-nad-otazkou-rozhodujiciho-hlasu-predsedajiciho-predstavenstvo.html#_ftn2#_ftn2>.

⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 2003, sp. zn. 29 Odo 882/2002, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 1. 2010, sp. zn. 21 Cdo 5030/2008.

⁹⁴ V §66 odst. 4 ObchZ je stanoveno: „*Stanovy či společenská smlouva mohou připustit i písemné hlasování pomocí prostředků sdělovací techniky mimo zasedání orgánu, pokud s tím souhlasí všichni členové orgánu. Hlasující se pak považují za přítomné.*”

⁹⁵ Dědič, Jan a kol. *Obchodní zákoník: komentář-3. díl*. 1. vydání. Praha: Polyglon, 2002, s. 2431.

odst. 3 a 4 ObchZ. Představenstvo má povinnost, jakmile dojde ke změně stanov, vyhotovit nové úplné znění stanov. Pokud valná hromada přijme rozhodnutí, ze kterého bude přímo vyplývat změna stanov, zapracuje představenstvo toto rozhodnutí do stanov. Pokud přijme valná hromada rozhodnutí, z něhož nevyplývá změna stanov nebo způsob změny stanov, připadá rozhodnutí o jejich změně představenstvu.⁹⁶ K tomu může dojít, pokud valná hromada rozhodne o zvýšení základního kapitálu upisováním akcií s tím, že rozhodnutí musí obsahovat ještě údaj o tom, zda je umožněno upisovat akcie nad částku požadovaného zvýšení.⁹⁷ Představenstvo poté rozhodne o změně stanov, které budou v jeho rozhodnutí obsahovat konečnou výši základního kapitálu v souladu s předchozím rozhodnutím valné hromady.

Dále je představenstvo akciové společnosti povinno podle § 192 ObchZ předkládat valné hromadě návrh na rozdělení zisku nebo úhrady ztráty, předkládání ke schválení řádné, mimořádné a konsolidované, popřípadě i mezitímní účetní závěrky. Dále je představenstvo podle téhož ustanovení povinno předkládat valné hromadě zprávu o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku a to ve lhůtě určené stanovami, nejméně však jednou za účetní období. K těmto povinnostem patří i předkládání valné hromadě návrh na rozdělení zisku a úhradu ztráty v souladu se stanovami společnosti. Povinnosti spojené se svoláním valné hromady jsou uvedeny v podkapitole 7.1.

Účelem výše zmíněného ustanovení je kvalifikovaně akcionáře seznámit na valné hromadě s výsledkem hospodaření. Dokumenty předkládané valné hromadě musí být řádně odůvodněny a musí obsahovat úplné informace, aby byly způsobilé k projednání na valné hromadě.⁹⁸ Představenstvo dále předkládá valné hromadě informace ve vztazích v koncernu. Jako další je zpráva o zamýšlených strukturálních změnách ve společnosti, kterými může být dotčeno postavení akcionáře. V takovém případě se bude jednat o fúzi či jiný typ přeměny. Jako poslední bych zmínil povinnost představenstva vypracovat písemnou zprávu při zvýšení základního kapitálu s vyloučením předkupního práva s odůvodněním.⁹⁹

Další povinnost stanoví ZOP, který normuje v § 15 povinnost statutárního orgánu vyhotovit písemný projekt přeměny a dále v § 24 povinnost zpracování podrobné písemné zprávy o přeměně, ve které má být uvedeno vysvětlení týkající se přeměny.

⁹⁶ Podle §173 odst. 3 ObchZ je uvedeno: „*Jestliže z rozhodnutí valné hromady neplyne, zda, popřípadě jakým způsobem se stanovy mění, rozhodne o změně stanov představenstvo v souladu s rozhodnutím valné hromady.*”

⁹⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 541 (Štenglová).

⁹⁸ HAMPEL, Pavel. Nakládání se ziskem akciových společností. *Právní fórum*, 2010, č. 4, s. 171 – 174.

⁹⁹ FILIP, Václav. Akcionářské právo na informace. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 14, s. 495 – 501.

4.4 Závěr

Na rozdíl od předchozí kapitoly, v této kapitole uvádím povinnosti představenstva jako celku. Důvodem této kapitoly je především uvedení představenstva jako kolektivního orgánu při činnosti jako je přijímání usnesení a vyhotovování zápisu ze zasedání představenstva a dohled nad stanovami. Dále jsem zmínil ZOP, který obsahuje další povinnosti statutárního orgánu.

Kapitola 5. Práva představenstva a jeho členů

V této kapitole se budu věnovat právům členů představenstva na odměnu za výkon jejich činnosti a oprávnění nakládat s rezervním fondem. Plnění jako odměnu lze rozdělit na tzv. nároková plnění a nenároková plnění.

5.1 Právo na odměnu vyplývající z právního předpisu

Pokud není mezi členem představenstva a společností dohodnuto něco jiného, mají členové představenstva právo na odměnu obvyklou podle § 571 ObchZ.¹⁰⁰ Člen představenstva je tak chráněn pro případ, kdy mezi společností a členem představenstva nebude výše úplaty stanovena.

Odměna za výkon funkce může být se členem představenstva dohodnuta i ve smlouvě o výkonu funkce, byla-li uzavřena, anebo ve vnitřním předpisu společnosti, což mohou být stanovy.¹⁰¹ K otázce odměňování za výkon funkce ve spojitosti se smlouvou uzavřenou mezi členem představenstva a společností se vyjádřil NS a to tak, že „*Rozhodování o odměňování členů představenstva a dozorčí rady akciové společnosti patří do působnosti valné hromady, a proto není možné, aby smlouva uzavřená mezi společností a členy orgánů společnosti stanovila způsob odměňování členů orgánů společnosti, aniž by tento způsob schválila, ať již před jeho začleněním do smlouvy, nebo po něm, valná hromada společnosti. Teprve schválením valnou hromadou se mohlo stát smluvní ujednání o odměňování členů orgánů společnosti pro společnost závazným. Nedostatek schválení příslušného ujednání smlouvy však nezpůsobuje jeho neplatnost, ale pouze neúčinnost.*”¹⁰² V případě, že by člen představenstva přijal odměnu, ačkoliv by byla smlouva o výkonu funkce neplatná, pak by člen představenstva byl povinen vrátit plnění, avšak pouze nad částku, která přesahuje obvyklou odměnu člena představenstva za přiměřeného použití ustanovení mandátní smlouvy. Je možný i opačný případ, kdy obvyklá odměna bude vyšší než odměna přiznána smlouvou o výkonu funkce. V takovém případě má člen představenstva nárok, domáhat se po společnosti doplacení rozdílu mezi obvyklou odměnou a odměnou stanovenou ve smlouvě o výkonu funkce.¹⁰³ Pokud ovšem členové představenstva při výkonu své funkce zřejmě přispěli

¹⁰⁰ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 500.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4566/2009.

¹⁰³ RADA, Ivan a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde nakladatelství, 2004, s. 169.

k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti nebo zaviněně porušili své právní povinnosti v souvislosti s výkonem funkce, tak jim společnost plnění neposkytne.¹⁰⁴ V takovém případě se nepřihlíží ani k obsahu smlouvy o výkonu funkce.¹⁰⁵

Člen statutárního orgánu má vedle odměny nárok, také na náhradu nákladů, které člen představenstva účelně vynaložil ke splnění svého závazku, nemá nárok na úhradu nákladů, pokud již jsou zahrnuty v úplatě za výkon funkce, vyplývá to z přiměřené aplikace ustanovení § 572 ObchZ. Za náklady při výkonu činnosti člena představenstva lze považovat soudní a správní poplatky, poštovné, účty za telefon. Za účelné náklady potom cestovní náklady na osobní intervence konané mimo sídlo společnosti.¹⁰⁶ Důkazní břemeno k prokázání, že náklady byly opravdu účelně nebo nutně využity, spočívá na členovi představenstva.¹⁰⁷

5.2 Nenároková plnění

Jelikož na nenároková plnění neplyne právo z právního předpisu, může být založeno usnesením valné hromady, samotnou smlouvou o výkonu funkce, vnitřní předpisem,¹⁰⁸ popřípadě usnesením dozorčí rady.

5.2.1 Tantiémy

Člen představenstva se může na základě usnesení valné hromady podílet na zisku akciové společnosti. Podíl na zisku členů představenstva se nazývá tantiéma. Tantiéma je nejistý příjem členů představenstva, přestože společnost dosáhne zisku, nemusí být valnou hromadou schválen k rozdělení. Je vyplácena z určité části zisku, který valná hromada schválila k rozdělení. Není pravidlem, že v případě, dosažení zisku společnosti, bude vyplácena tantiéma nebo dividenda. Výplata dividend a tantiém souvisejí s finanční a obchodní strategií společnosti.

Rozhodování o vyplácení dividend je v působnosti valné hromady.¹⁰⁹ Vlastnictví akcií členem představenstva není žádnou překážkou. Účast v představenstvu není dělena na akcie

¹⁰⁴ Podle § 66 odst. 3 ObchZ je stanoveno, že: „*Jakékoliv plnění společnosti ve prospěch osoby, jež je orgánem společnosti nebo jeho členem, na které neplyne právo z právního předpisu nebo z vnitřního předpisu, lze poskytnout pouze se souhlasem valné hromady, nebo je-li přiznáno ve smlouvě o výkonu funkce. Společnost plnění neposkytne, jestliže výkon funkce zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti, anebo při zaviněném porušení právní povinnosti v souvislosti s výkonem funkce.*”

¹⁰⁵ DVORÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 500.

¹⁰⁶ Tamtéž s. 1143.

¹⁰⁷ RADA, Ivan a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde nakladatelství, 2004, s. 169.

¹⁰⁸ ŘEHÁČEK, Oldřich. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 116.

¹⁰⁹ Podle §187 odst. 1 písm. f) ObchZ: „*Do působnosti valné hromady náleží rozhodnutí o rozdělení zisku nebo jiných zvláštních zdrojů nebo o stanovení tantiém a rozhodnutí o úhradě ztráty.*”

nebo na nějaké podíly. Proto přímo ze zákona nelze dovodit výši tantiém pro jednotlivé členy představenstva. Jelikož ze zákona neplyne vzorec pro určení výše tantiémy, jsou možné dva postupy. Buďto společnost bude vyplácet tantiémy ve stejné výši pro všechny členy představenstva a nebude tak mezi nimi činit rozdíly. Druhý případ by umožňoval výplatu rozdílných tantiém podle účasti jednotlivých členů představenstva na dosažení zisku nebo na funkci v představenstvu.

V případě, že společnost vytvořila zisk a poté valná hromada rozhodla o jeho rozdělení, je povinna nejprve rozdělit část schváleného zisku mezi akcionáře a teprve potom rozhodnout o výplatě tantiémy. V případě výplaty tantiémy, ale ne dividendy by došlo k porušení práva akcionáře na podíl na zisku.¹¹⁰

5.2.2 Odstupné

Široké veřejnosti známou odměnou při skončení funkce v představenstvu je odstupné. Které svoji „popularitu“ získalo díky jeho neúměrné výši k vykonávané práci a k její délce. S tantiémou a odměnou, na kterou plyne právo z právního předpisu, má společné to, že by mělo odrážet práci, kterou člen představenstva vykonal za dobu své funkce. Odstupné má povahu jednorázové platby. Může být ujednáno, že plnění bude poskytnuto pouze v případě ukončení funkce uplynutím doby, na kterou byl člen zvolen ale už ne na případy, kdy člen představenstva sám odstoupí z funkce.

Odstupné nemusí představovat pouze finanční částku, ale může se jednat i o ponechání automobilu, mobilního telefonu nebo počítače.

5.3 Bezplatný výkon funkce

V případě, že ve smlouvě, která upravuje vztah člena představenstva ke společnosti, není uvedena odměna nebo z ní nevyplývá úplatnost, je přesto takový vztah úplatný. Ze smlouvy musí být tedy jasně patrné, že výkon funkce je bezplatný, nestačí pouhé opomenutí uvedení údaje o odměně.¹¹¹ Pro zvýšení právní jistoty by ve smlouvě mělo být přesně určeno,

¹¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1326/2009: „Valná hromada nemůže stanovit podíl členů představenstva a dozorčí rady na zisku (tantiému), aniž by schválila zisk k rozdělení a podíl akcionářů na takto určeném zisku (dividendu). Usnesení valné hromady akciové společnosti, jímž byl schválen zisk k rozdělení s tím, že podíl na něm bude vyplacen toliko členům orgánů společnosti a nikoliv i jejím akcionářům, je neplatné pro rozpor s ustanovením § 178 odst. 1 obch. zák. Na uvedeném závěru nemohou ničeho změnit ani statuty společnosti.“ Uvedenému usnesení předcházela rozsudek Vrchního soudu v Olomouci, který rovněž chránil akcionáře a jejich podíl na zisku před svévolným jednáním členů představenstva, kteří si navrhují vyplacení tantiém bez návrhu na výplatu dividend. Bližší ve svém příspěvku: LASÁK, Jan. Manifest exitu: o vlašťovkách v oblasti dividendové politiky. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 2, s. 40 – 45.

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 29 Odo 994/2005: „Z přiměřeného užití ustanovení o mandátní smlouvě lze dovodit, že vztah mezi jednatelem a společností, pro niž je funkce

zda výkon funkce představenstva je úplatný nebo se dohodnout s členem představenstva výslovně na bezplatném výkonu funkce. Bezplatný výkon funkce může být uskutečněn také tím způsobem, že člen představenstva prohlásí, že se vzdává přiznané odměny.

Bezplatný výkon může být založen i ObchZ. Jestliže představenstvo nebude schopno plnit své funkce po smrti, odstoupení z funkce nebo jiném skončení funkčního období člena představenstva, pak soud jmenuje na návrh osoby osvědčující právní zájem na věci náhradního člena představenstva. Jestliže náhradním členem představenstva bude akcionář, potom mu podle § 71 odst. 6 ObchZ odměna nenáleží.

5.4 Použití rezervního fondu

Akciová společnost vytváří povinně rezervní fond. Obecná úprava je obsažena v § 67 ObchZ a zvláštní úprava pro akciovou společnost v § 217 ObchZ. Rezervní fond je možné použít pouze ke krytí ztrát společnosti, nestanoví-li zákon jinak. Podle § 217 odst. 3 ObchZ je k nakládání s rezervním fondem oprávněno představenstvo, pokud stanovy nebo ObchZ neurčí jinak. Může dojít i k takovému způsobu, kdy o použití rezervního fondu bude rozhodovat představenstvo a dozorčí rada nebo představenstvo vždy se souhlasem valné hromady. V případě, že společnost potřebuje ke krytí ztrát využít svůj rezervní fond, tak představenstvo není oprávněno rozhodnout o použití rezervního fondu na úhradu ztráty. Obchodní zákoník zakládá v §187 odst. 1 písm. f působnost valné hromadě.¹¹²

5.5 Závěr

Práva představenstva a jeho členů jsem pojal z pohledu odměny za výkon funkce člena představenstva, a to jak nárokové tak nenárokové, a z pohledu nakládání s rezervním fondem. Domnívám se, že velice důležitým judikátem v této kapitole je rozhodnutí NS, které stanoví, že nelze rozhodnout o výplatě tantiémy, aniž by došlo k rozhodnutí o výplatě dividendy. Považuji to za velice účinnou ochranu akcionářů. Dále jsem se zabýval problematikou odstupného, která je v celosvětovém měřítku trnem v oku nejenom akcionářů ale i stran nezainteresovaných.

vykonávána, je vztahem úplatným. Potom platí ustanovení § 566 odst. 2 obch. zák., zakotvující zákonnou domněnku, že úplata byla smluvna (neboť jedním z podstatných znaků mandátní smlouvy je její úplatnost). Tuto domněnku musí společnost vyvrátit a prokázat, že byla uzavřena dohoda o tom, že žalobce bude vykonávat funkci bezplatně.”

¹¹² KRÍŽ, Radim. *Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti v praxi a teorii*. 1. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1999, s. 162.

Ve prospěch členů představenstva může být rovněž sjednáváno jako odměna pojištění, ať už kapitálové, životní nebo odpovědnosti za škodu.¹¹³

¹¹³ ŘEHÁČEK, Oldřich. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 116

Kapitola 6. Vztah představenstva k orgánům společnosti

Na úvod kapitoly bych rád zodpověděl následující otázky: 1. Náleží svolání valné hromady do vnější nebo vnitřní působnosti představenstva? 2. Je svolání valné hromady právním úkonem? 3. Je usnesení valné hromady právním úkonem?

Na povahu svolání valné hromady existují dva názory, první názor zastává ve své publikaci K. Eliáš, kde uvádí, že: „Rozhodnutí o tom, zda bude valná hromada svolána totiž zcela nepochybně náleží do sféry obchodního vedení.”¹¹⁴ Jiný názor vyslovil NS: „Svolání valné hromady společnosti s ručením omezeným nelze považovat za jednání společnosti ve vztahu ke třetím osobám, ani za součást obchodního vedení společnosti. Svolání valné hromady je zvláštní zákonem stanovenou povinností, kterou jednatelé plní nad rámec obchodního vedení”¹¹⁵ K odpovědi na druhou otázku se vyjádřil NS, který uvedl, že „svolání valné hromady (pozdávka na valnou hromadu) není právním úkonem”, co se týče pozvánky na valnou hromadu, NS v témže usnesení uvedl, že: „Závěr o tom, že pozvánka či oznámení o konání valné hromady není právním úkonem, nevylučuje požadavek jejich určitosti a srozumitelnosti.”¹¹⁶ K problematice povahy usnesení valné hromady se vyjádřil NS hned v několika rozhodnutích, v jednom z posledních uvedl, že „Ačkoliv usnesení valné hromady není právním úkonem, nýbrž jinou právní skutečností, je při posuzování jeho platnosti třeba analogicky aplikovat ustanovení upravující výklad a platnost právních úkonů.”¹¹⁷

6.1 Vztah představenstva k valné hromadě a akcionářům

Představenstvo je orgánem, který je za běžných okolností povinen svolat valnou

¹¹⁴ ELIÁŠ, Karel. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha: Prospektrum, 1997, s. 134. Uveřejněno v RADA, Ivan. Povaha valné hromady a povinnosti uložené statutárnímu orgánu v souvislosti s jejím konáním. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 8, s. 379-388.

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 1 Odon 2/97. Uveřejněno v RADA, Ivan. Povaha valné hromady a povinnosti uložené statutárnímu orgánu v souvislosti s jejím konáním. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 8, s. 379-388.

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. 35 Odo 755/2005. Srov. s usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3703/2009.

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 346/2010. Uvedené usnesení se opírá o dřívější rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. 1 Odon 88/97, kde je uvedeno, že: „Usnesení valné hromady nemůže být ani právním úkonem akcionářů, neboť usnesení nepřijímají akcionáři jako fyzické či právnické osoby, ale přijímá je valná hromada, tedy orgán společnosti.” Publikováno i v ČECH, Petr. *Právní povaha úkonů spojených s valnou hromadou*. [online]. Právní rádce, 19. prosince 2006 [cit. 4. července 2012]. Dostupné na < <http://pravniciradce.ihned.cz/c1-20014320-pravni-povaha-ukonu-spojenych-s-valnou-hromadou>>.

hromadu. Valnou hromadu je oprávněn svolat i samotný člen představenstva.¹¹⁸ Podle judikatury NS je možné, aby valnou hromadu svolal také bývalý člen představenstva.¹¹⁹ Takový způsob svolání je nutno chápat jako opravdu krajní možnost svolání valné hromady. Bude se jednat o případ, kdy formálně nebude nikoho, kdo by mohl být jen rozhodnout o tom, že bude svolána valná hromada.¹²⁰ Představenstvo je povinno svolat řádnou valnou hromadu nejpozději do šesti měsíců od posledního dne jejího účetního období, má povinnost rovněž k vypracování programu valné hromady.

Dříve má představenstvo povinnost bez zbytečného odkladu svolat valnou hromadu podle § 193 odst. 1 ObchZ v případě, že: „*Celková ztráta společnosti na základě jakékoliv účetní závěrky je takové výše, že při jejím uhrazení by neuhrazená část dosahovala poloviny základního kapitálu nebo to lze předpokládat nebo pokud se společnost dostala do úpadku a představenstvo navrhne zrušení společnosti nebo jiný způsob řešení, pokud nestanoví zvl. právní předpis jinak.*” Pakliže člen představenstva v souladu s péčí řádného hospodáře ještě před účetní závěrkou zjistí, že by společnost mohla vykazovat ztrátu požadovanou zákonem pro svolání mimořádné valné hromady, je povinen učinit kroky k vypracování mezitímní účetní závěrky.¹²¹

Další povinností ke svolání valné hromady má představenstvo z důvodu splnění žádosti akcionářů a k projednání jimi navržených záležitostí.¹²² Program navržený akcionáři může být měněn pouze se souhlasem navrhujeícího akcionáře nebo akcionářů. V případě nesplnění požadavku akcionářů na svolání valné hromady, mohou akcionáři svolat mimořádnou valnou hromadu sami po zmocnění soudem. Pokud ovšem představenstvo nesplnilo požadavek akcionářů z důvodu, že daná záležitost nespadá do působnosti valné

¹¹⁸ Podle § 184a odst. 1 ObchZ může valnou hromadu svolat i člen představenstva a to za předpokladu, že: „*Představenstvo se na jejím svolání bez zbytečného odkladu neusneslo a zákon stanoví povinnost valnou hromadu svolat anebo pokud představenstvo není dlouhodobě schopno se usnášet, nestanoví-li zákon jinak.*”

¹¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1023/2005: „*Oprávnění svolat členskou schůzi má i bývalý člen představenstva, když nikdo jiný, kdo by ji mohl svolat, k dispozici není. Za situace, kdy členové žádost o svolání členské schůze nepodají a zákon ani stanoví navrhovatelky řešení stavu, který nastal, nenabízejí, je třeba aplikovat analogicky ustanovení § 129 odst. 2, poslední věty, a rovněž ustanovení § 184 odst. 3 obch. zák., ze kterých plyne, že členskou schůzi může svolat kterýkoli člen navrhovatelky anebo kterýkoli (bývalý) člen představenstva.*”

¹²⁰ ČECH, Petr. *Právní povaha úkonů spojených s valnou hromadou*. [online]. Právní rádce, 19. prosince 2006 [cit. 4. července 2012]. Dostupné na < <http://pravnicradce.ihned.cz/c1-20014320-pravni-povaha-ukonu-spojnych-s-valnou-hromadou>>.

¹²¹ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 659 (Štenglová).

¹²² Oprávnění k takové žádosti jsou podle § 181 odst. 1 ObchZ pouze akcionář nebo akcionáři, kteří v případě společnosti s kapitálem vyšším než 100 000 000 Kč musí disponovat akciemi, jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 3% základního kapitálu a v případě společnosti s kapitálem 100 000 000 Kč a nižším budou akcionáři potřebovat akcie, jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 5% základního kapitálu.

hromady, budou akcionáři neúspěšní. NS ve svém usnesení uvedl, že: „*Akcionář se nemůže domáhat (zmocnění ke) svolání valné hromady akciové společnosti pouze k „vyslechnutí“ informací, které představenstvo mělo podle jeho názoru poskytnout akcionářům při projednávání záležitostí předchozí valnou hromadou.*” Dále se ovšem vyjádřil k možným následkům neposkytnutí informací představenstvem na valné hromadě a to tak, že: „*Neposkytne-li představenstvo společnosti akcionáři na valné hromadě vysvětlení záležitostí, týkajících se společnosti, může být takové porušení zákona – podle okolností případu – důvodem k napadení platnosti dotčených usnesení valné hromady.*”¹²³

Valné hromadě může předsedat člen představenstva k tomu představenstvem pověřený a to do doby, než valná hromada zvolí svého předsedu. Spolu s předsedáním valné hromadě souvisí povinnost představenstva zabezpečit vyhotovení zápisu z valné hromady do třiceti dnů od jejího skončení. Právu akcionáře vyžadovat vydání kopie zápisu nebo jeho části za celou dobu existence společnosti podle § 189 odst. 2 ObchZ odpovídá povinnost představenstva poskytnout kopii nebo její část akcionáři.

Členové představenstva mají povinnost se valné hromady účastnit.¹²⁴

6.1.1 Zvýšení základního kapitálu představenstvem

Valná hromada může svým usnesením rozhodnout o pověření představenstva ke zvýšení základního kapitálu společnosti. Zvýšení základního kapitálu tímto způsobem se řídí podmínkami stanovenými v ObchZ, stanovách a v pověření valné hromady ke zvýšení základního kapitálu. Úprava zvýšení základního kapitálu je obsažena v § 210 ObchZ.

Představenstvo podle zákona může rozhodnout o zvýšení základního kapitálu maximálně o jednu třetinu jeho dosavadní výše. Ale pověření valné hromady může obsahovat ustanovení o tom, že představenstvo je oprávněno rozhodnout o zvýšení pouze o čtvrtinu základního kapitálu, contra legem by bylo takové pověření, které by umožňovalo představenstvu zvýšit základní kapitál o 50%. Představenstvo valné hromady může o zvýšení základního kapitálu rozhodnout vícekrát, pokud zvýšení základního kapitálu nebude přesahovat celkové povolení zvýšení. O rozhodnutí představenstva o zvýšení základního kapitálu je třeba pořádat notářský zápis. Do obchodního rejstříku se podle ObchZ zapisuje pouze rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu, nikoliv svěřením pravomoci představenstvu

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 5246/2009.

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3009/2007: „Členové představenstva jsou zásadně povinni se, nebrání-li jim v tom vážné důvody, jednání valné hromady účastnit. Nicméně jejich neúčast na jednání valné hromady nemůže být sama o sobě důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení přijatých valnou hromadou.”

rozhodnout o jejím zvýšení. ObchZ stanoví maximální možnou dobu, na kterou lze pověření udělit, a to je pět let.

Rovněž může být pověření odvoláno valnou hromadou před uplynutím lhůty.¹²⁵ Je otázkou, zda představenstvo musí do posledního dne uplynutí pětileté lhůty rozhodnout o zvýšení základního kapitálu nebo musí být změna již zapsaná. Podle mého názoru pověření valné hromady na 5 let znamená, že jestliže posledním dnem této lhůty se představenstvo usnese na zvýšení základního kapitálu, bude to v souladu se zákonem. Navíc by bylo nepraktické, kdyby představenstvo rozhodlo o zvýšení základního kapitálu a nestihla by se změna zapsat. Zákon rovněž nevylučuje opakované udělení pověření.

Podle ZOOK je představenstvo oprávněno, oproti dosavadní úpravě, zvýšit základní kapitál až o jednu polovinu dosavadní výše v době pověření. Pověření bude moci být uděleno, stejně jako dnes, na dobu pěti let.

6.2 Vztah představenstva k dozorčí radě

Pokud stanovy určí, že dozorčí rada volí a odvolává členy představenstva, tak rovněž podle §194 odst. 1 ObchZ schvaluje smlouvu o výkonu funkce, odměnu za výkon funkce a plnění podle § 66 odst. 3 místo valné hromady.

Dozorčí rada, ačkoliv dohlíží na činnost představenstva a kontroluje ji, není představenstvu nadřazena. Povinnosti dozorčí rady dohlížet na výkon působnosti představenstva odpovídá povinnost představenstva umožnit kontrolnímu orgánu přístup ke všem interním materiálům společnosti a poskytovat odpovědi na její otázky vyčerpávajícím způsobem a být nápomocno dozorčí radě v dalších věcech podle § 197 odst. 2 ObchZ.

Představenstvo není oprávněno odepřít nahlédnutí do těch materiálů, které obsahují obchodní tajemství a další důvěrné informace. Dovozejí tak z ustanovení § 180 odst. 4 ObchZ, kdy dozorčí rada je oprávněna posuzovat důvěrnost informace, která buď může, nebo nemůže být sdělen akcionářům.

Pokud po zjištěných nedostatcích v činnosti představenstva nebude představenstvo reagovat na výtky ze strany kontrolního orgánu a nenapraví svoje dosavadní jednání, je dozorčí rada oprávněna svolat mimořádnou valnou hromadu, aby na svém zasedání přijala potřebná opatření proti jednání představenstva. Ale nespadá do pravomoci dozorčí rady přímo

¹²⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 727 (Štenglová).

uložit představenstvu povinnost napravit nedostatky jemu vytýkané.¹²⁶

Pokud člen nebo členové představenstva zjistí, že člen nebo členové dozorčí rady důvěrné informace předávají konkurenci, mají povinnost zamezit přístup k informacím osobě z dozorčí rady a informovat ostatní členy dozorčí rady nebo podniknout jiná důležitá opatření k zamezení dosavadního závadného stavu a svolat mimořádnou valnou hromadu za účelem sdělení skutečností vedoucích k odvolání člena dozorčí rady.¹²⁷

6.3 Představenstvo v akciové společnosti o jediném společníku

V případě akciové společnosti o jediném akcionáři vykonává působnost valné hromady tento akcionář. Jediný akcionář je oprávněn žádat účast představenstva popřípadě i dozorčí rady. Jelikož podle 190 ObchZ projev vůle akcionáře při výkonu působnosti valné hromady musí mít písemnou formu, tak každý takový projev musí být doručen představenstvu a dozorčí radě.

Pokud jediný akcionář neschválí jiný zánik funkce člena představenstva na jeho žádost, pak podle § 66 odst. 1 ObchZ končí výkon této funkce uplynutím dvou měsíců ode dne doručení odstoupení jedinému akcionáři.

6.4 Závěr

V této kapitole jsem se zabýval vztahem představenstva akciové společnosti k dalším obligatorním orgánům akciové společnosti, valné hromadě a dozorčí radě. V akciové společnosti mohou být vedle obligatorních orgánů zřízeny podle § 173 odst. 1 písm. g) i orgány fakultativní a mohlo by tím dojít k vytváření dalších vztahů mezi orgány společnosti. Pod valnou hromadu jsem zařadil i akcionáře a jejich vztah k představenstvu. Cílem této kapitoly bylo přiblížit postavení představenstva mezi dalšími orgány akciové společnosti.

¹²⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 683 (Štenglová).

¹²⁷ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 506.

Kapitola 7. Obchodněprávní odpovědnost členů představenstva

Odpovědnost je následný (sekundární) nepříznivý následek, který vznikl porušením původní (primární) právní povinnosti, neboli protiprávním úkonem a jenž je předvídan v sankční složce příslušné normy.¹²⁸

Odpovědnost členů představenstva lze vymezit ve třech rovinách. V rovině funkční, která má za následek odvolání člena představenstva nebo snížení jeho odměny, v rovině odpovědnosti za škodu společnosti a v rovině odpovědnosti za porušení zákazu konkurence.¹²⁹ Níže se budu zabývat pouze odpovědností za škodu statutárního orgánu a akcionářskou žalobou.

7.1 Odpovědnost podle obchodního zákoníku obecně

Odpovědnost členů představenstva za škodu se řídí podle § 757 ObchZ, který odkazuje na § 373 a násl. ObchZ. Jedná se o objektivní odpovědnost za škodu, které se člen představenstva může zprostit, pokud prokáže, že porušení povinnosti bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost.¹³⁰

Do nabytí účinnosti novely ObchZ pod č. 351/2011 Sb. (do 1. 1. 2012) se bylo možné vzdát nároku na náhradu škody až po porušení povinnosti. Shora uvedenou novelou došlo k novelizování § 386 ObchZ, který stanoví, že: „*Lze se dohodou vzdát práva na náhradu škody či toto právo omezit i před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout. Před porušením povinnosti, z něhož může škoda vzniknout, se však nelze vzdát práva na náhradu škody způsobené úmyslně ani toto právo omezit.*”

Pro založení odpovědnosti za škodu musí být naplněny kumulativně tři podmínky. Musí dojít k protiprávnímu jednání, k vzniku škody a dále musí existovat mezi vznikem škody a protiprávním jednáním příčinná souvislost. Neprokázání byť jen jedné z podmínek nezakládá odpovědnost za škodu.

7.2 Odpovědnost členů představenstva za škodu a jejich ručení

Členové představenstva nenesou odpovědnost za výsledek svojí činnosti, ale za její

¹²⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné – 2. svazek*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 55.

¹²⁹ ELIÁŠ, Karel. *Akciová společnost*. Praha: Linde, 2000, s. 267.

¹³⁰ Jedná se o tzv. plnou náhradu škody, což znamená skutečnou škodu i ušlý zisk, škoda může být hrazena v penězích, ale je možné i uvedení v předešlý stav.

řádný výkon.¹³¹ Pokud by členové statutárního orgánu odpovídali za výsledek, tak by byli odpovědní za rozhodnutí, která učinili například před hospodářskou a finanční krizí, avšak tato rozhodnutí nevyšla v důsledku této nepředvídatelné skutečnosti. V každém jednotlivém případě je důležité zkoumat řádný výkon působnosti představenstva.

Výkon funkce v představenstvu je spojen s rizikem, kterému se nelze ubránit, takže členové statutárních orgánů jsou nuceni riskovat. Pokus o minimalizaci případných škod spojen s přílišnou opatrností či dokonce s liknavým přístupem k výkonu funkce nemůže zprostit člena představenstva odpovědnosti. Takové jednání dokonce zvyšuje nebezpečnost pro obchodní společnost.¹³² Blaho společnosti musí být na prvním místě. V případě, že člen představenstva hájil zájmy jiných osob (např. rodiny či některých akcionářů), nerozhodoval v souladu se znalostí dosavadního stavu situace či činil neúnosně riziková rozhodnutí, musí být za to odpovědný, protože nejednal s péčí řádného hospodáře.¹³³

Jak již bylo uvedeno v podkapitole 2.1, člen představenstva má povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Jestliže je sporné, zda v daném případě člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, má povinnost svá tvrzení prokázat.¹³⁴ V § 194 odst. 5 ObchZ je uvedeno, že: *„Ti členové představenstva, kteří způsobili porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně.”* Společnost se tedy může domáhat náhrady celé škody po kterémkoliv členovi, který porušil své povinnosti, a ten má potom regres vůči ostatním členům.

Odpovědnost za škodu je vyloučena v případě, kdy členové představenstva způsobili škodu, ale z důvodu plnění pokynu valné hromady, pokud není v rozporu s právním předpisem. Další případ vyloučení odpovědnosti normuje § 201 odst. 4 ObchZ, ve kterém je uvedeno, že: *„Pokud stanovy nebo zákon vyžadují k jednání představenstva předchozí souhlas dozorčí rady a ta jej neudělí nebo zakáže představenstvu učinit daný úkon a z toho důvodu vznikne společnosti škoda, pak členové představenstva neodpovídají za škodu společnosti, která vznikne v příčinné souvislosti se zamezením jednání. Za škodu potom odpovídají ti členové dozorčí rady, kteří při rozhodování nejednali s péčí řádného hospodáře.”* Výše uvedené ustanovení ObchZ zakládá i tzv. dělenou odpovědnost. K té dochází právě při

¹³¹ RADA, Ivan a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde nakladatelství, 2004, s. 176.

¹³² DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností – 2. díl.* Praha: Linde nakladatelství, 2010, s. 1489.

¹³³ JANŠOVÁ, Marie. *Potrestejte řádného hospodáře.* *Ekonom*, 9. – 15. 12. 2010, s. 48 – 49.

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2775/2008: *„Z ustanovení § 194 odst. 5 věty druhé obch. zák., jež na jednatele klade důkazní břemeno, tudíž plyne, že jednatel nese i břemeno tvrzení ohledně skutečností, svědčících ve prospěch závěru, že v konkrétním případě jednal s péčí řádného hospodáře.”*

kooperaci představenstva a dozorčí rady. Pokud dozorčí rada udělí souhlas představenstvu k úkonu, u kterého se vyžaduje souhlas dozorčí rady, potom v případě vzniku škody za ni společně a nerozdílně odpovídají ti členové představenstva a dozorčí rady, kteří při rozhodování nevykonávali funkci s péčí řádného hospodáře.

K zamezení či zmírnění následků škody bývá zřizováno pojištění ve prospěch členů představenstva. Pojistníkem je většinou společnost z důvodu vyšší nákladnosti pojištění a ne sám člen statutárního orgánu.¹³⁵

Představenstvo jako statutární orgán sice jedná jménem společnosti ve všech věcech, ale v případě uplatňování práva na náhradu škody jsou jeho zájmy v rozporu se zájmy společnosti. Otázkou zůstává, kdo bude uplatňovat právo na náhradu škody vůči členovi nebo členům představenstva. Členové představenstva jistě nepůjdou proti sobě a hrozí jejich podjatost, což může uškodit společnosti. V konečné fázi by se částka, kterou je povinen konkrétní člen představenstva zaplatit, mohla bezdůvodně snížit.

ObchZ umožňuje akcionářské minoritě¹³⁶, aby podala žádost dozorčí radě na uplatnění práva na náhradu škody, kterou má společnost vůči členovi představenstva. Akcionáři jsou povinni nejprve vyzvat dozorčí radu, a pokud ta této žádosti nevyhoví, může akcionářská minorita podat žalobu sama.¹³⁷ Po podání žádosti akcionářskou minoritou dozorčí rada pověří svého člena, aby zastupoval společnost namísto člena představenstva.¹³⁸

Vedle náhrady škody by k zamezení jejího vzniku, tedy především z důvodu příliš riskantních kroků, a k větší opatrnosti představenstva mohlo posloužit takové ujednání ve smlouvě o výkonu funkce, že pokud člen představenstva poruší svoji povinnost, zaplatí společnosti pokutu v určité výši nebo výše bude určitelná v poměru k výši škody.¹³⁹

¹³⁵ BAČÍK, Vladimír. Omezení rizika odpovědnosti členů představenstva akciové společnosti za škody způsobené při výkonu funkce. *Právní rádce*, 2009, č. 7, s. 27 – 30.

¹³⁶ Akcionářská minorita jsou akcionáři držící odpovídající jmenovitou hodnotu akcií vůči základnímu kapitálu podle § 181 odst. 1 ObchZ.

¹³⁷ LASÁK, Jan. *Žaloby minoritních společníků (akcionářů) aneb mají obchodní společnosti a jejich manažeři důvod k obavám?* [online]. epravo.cz, 10. listopadu 2010 [cit. 15. 4. 2010]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zaloby-minoritnich-spolecniku-akcionaru-aneb-maji-obchodni-spolecnosti-a-jejich-manazeri-duvod-k-obavam-68074.html>>.

¹³⁸ Podle § 199 odst. 2 ObchZ je uvedeno: „Dozorčí rada určí svého člena, který zastupuje společnost v řízení před soudy a jinými orgány proti členu představenstva.”

¹³⁹ CLARK, Charles, Robert. *Firemní právo*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1992, s. 4.2.

7.2.1 Ručení

Členy představenstva, kteří odpovídají společnosti za škodu, stíhá kromě odpovědnosti v případě vzniku škody společnosti i další negativní důsledek jejich jednání, a to ručení.¹⁴⁰

Pokud například u pětičlenného představenstva budou za škodu odpovídat pouze jeho čtyři členové, tak pouze oni mohou ručit za závazky společnosti. Ručení je s odpovědností spjato i co do rozsahu. Rozsah ručení je omezen rozsahem povinnosti členů představenstva k náhradě škody.

Ručení ani odpovědnost člena představenstva není vázáno na jeho členství v představenstvu. Obě povinnosti zanikají, jakmile je škoda uhrazena. Pokud se tak nestane ještě za života člena představenstva, přechází tato povinnost na jeho dědice.¹⁴¹

7.3 Závěr

V této kapitole diplomové práce je uvedena obchodněprávní odpovědnost členů představenstva za škodu. Důležité je si uvědomit, že vznik škody ve společnosti nemusí mít na svědomí vždy představenstvo a pokud má na vzniku škody určitý podíl, neznamená to ještě, že je za tuto škodu odpovědné. Dále je v této kapitole kladen důraz na možnost vzdát se před porušením povinnosti práva na náhradu škody, kromě škody způsobené úmyslně. V závěru je uveden možný následek odpovědnosti členů představenstva, tj. ručení vůči třetím osobám.

¹⁴⁰ Ke vzniku ručení dochází za splnění podmínek stanovených v § 194 odst. 6 ObchZ: První podmínkou je, že člen představenstva, který společnosti odpovídá za škodu, tuto škodu společnosti neuhradil. Dalším podmínkou je, že věřitelé se nemohli uspokojit z majetku společnosti pro její platební neschopnost nebo z důvodu, že společnost pozastavila platby. Podle výše uvedeného má tedy majetek společnosti přednost před majetkem členů představenstva.

¹⁴¹ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 528.

Kapitola 8. Zánik funkce

8.1 Zánik funkce smrtí

Smrtí se v tomto případě rozumí jednak úřední zjištění smrti a vydání úmrtního listu, ale rovněž prohlášení za mrtvého na základě důkazu smrti nebo vysoké pravděpodobnosti smrti.¹⁴² Výkon funkce v představenstvu není možné vykonávat zastoupení a ani aby funkce v představenstvu byla dědičná.¹⁴³

Po zániku funkce člena představenstva (tedy nejen smrtí) má příslušný orgán společnosti povinnost do tří měsíců zvolit nového člena představenstva.¹⁴⁴

ZOOK přebírá dosavadní právní úpravu. Jediným doplňkem je zánik funkce člena představenstva, který je právnickou osobou tím způsobem, že po jejím zániku se stává členem představenstva její právní nástupce, ledaže stanovy určí jinak. Dále je v ZOOK uvedeno přímo ustanovení o možnosti zřídit ve stanovách náhradníky, kteří budou ve stanoveném pořadí vstupovat na uvolněné místo členů představenstva.

8.2 Zánik funkce odstoupením

Zánik tímto způsobem závisí na vůli odstupujícího člena. Zánik funkce odstoupením je upraven v § 66 odst. 1 ObchZ. Osoba, která chce odstoupit, je povinna svůj záměr oznámit buďto orgánu, který ji zvolil nebo jmenoval nebo orgánu, jehož je členem. Výkon funkce ovšem končí až dnem, kdy odstoupení projednal nebo měl projednat orgán, který odstupujícího člena představenstva jmenoval, nestanoví-li společenská smlouva nebo stanovy společnosti, že postačí, aby odstoupení projednal nebo měl projednat orgán, jehož je členem. Jinými slovy členství v představenstvu odstoupením zaniká tehdy, pokud jej projedná nebo měla projednat valná hromada, dozorčí rada nebo samotné představenstvo. V praxi je nejjednodušší situace tehdy, kdy stanovy určí, že odstoupení z funkce člena statutárního orgánu projedná orgán, jehož je odstupující členem.

Orgán, který je oprávněn projednat odstoupení člena představenstva je tak povinen učinit na nejbližším zasedání po té, co se o odstoupení dozvěděl. Pokud ovšem odstupující člen představenstva oznámí svůj záměr odstoupit přímo na zasedání příslušného orgánu (valné

¹⁴² KNAPP, Viktor, KNAPPOVÁ, Marta. *Občanské právo hmotné*. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, s. 187 – 188.

¹⁴³ V § 66 odst. 2 ObchZ je uvedeno, že: „Závazek k výkonu funkce je závazkem osobní povahy.“

¹⁴⁴ V §194 odst. 1 ObchZ je uvedeno: „Jestliže člen představenstva zemře, odstoupí z funkce, je odvolán nebo jinak skončí jeho funkční období, musí příslušný orgán společnosti do tří měsíců zvolit nového člena představenstva“

hromady, dozorčí rady, popřípadě představenstva), končí výkon funkce podle výše zmíněného ustanovení uplynutím dvou měsíců po takovém oznámení, pokud příslušný orgán neurčí na žádost odstupující osoby jiný okamžik zániku funkce. Lhůta dvou měsíců představuje ochranu společnosti před rychlým odchodem členů statutárního orgánu. Příslušný orgán má čas na to, aby do uplynutí dvouměsíční doby vyřešil situaci buďto zvolením nového člena, případně i změnou stanov. Může dojít i ke kooptaci, pokud ji umožňují stanovy.

Jestliže stanovy umožňují volbu členů představenstva valnou hromadou, může být odstoupení člena představenstva ztíženo tím, že valná hromada se schází nejméně jednou za rok. Tak dlouhá doba může být pro člena představenstva velice stresující a může se projevit ve výkonu jeho činnosti. K projednání odstoupení člena představenstva může proběhnout i na mimořádné valné hromadě. Pokud nebude tato valná hromada usnášeníschopná, bude třeba svolat náhradní valnou hromadu.

8.3 Zánik funkce odvoláním

Odvolání člena představenstva přísluší tomu orgánu, který jej do funkce zvolil nebo jmenoval. V případě akciové společnosti náleží odvolání člena představenstva valné hromadě nebo dozorčí radě.¹⁴⁵ Členy představenstva lze odvolat z jakéhokoliv důvodu anebo bez udání důvodu. Jedná-li se o člena představenstva, který je rovněž jejím akcionářem, tak nemůže na zasedání valné hromady při rozhodování o jeho odvolání vykonat hlasovací právo. Kdyby i přesto člen představenstva vykonal hlasovací právo, tedy hlasoval, tak jeho hlas nebude počítán do součtu všech hlasů.¹⁴⁶ Odvolává-li členy představenstva dozorčí rada, potom je třeba, aby bylo přijato usnesení, jehož předmětem bude odvolání člena představenstva. Jestliže soud jmenoval člena představenstva, tak je to opět soud, kdo jej může z jeho funkce odvolat. V případě, že by mělo dojít k odvolání kooptovaného člena, bude to samotné představenstvo, kdo bude o odvolání rozhodovat.

V případě valné hromady nabývá odvolání účinnosti okamžikem přijetí rozhodnutí o odvolání nebo dnem uvedeným v přijatém rozhodnutí. Tato účinnost nastává bez ohledu na

¹⁴⁵ V § 187 odst. 1 písm. d je uvedeno: „Do působnosti valné hromady náleží volba a odvolávání členů představenstva, pokud stanovy neurčují, že jsou voleni a odvoláváni dozorčí radou. A dále § 194 odst. 1 ObchZ: „Stanovy mohou určit, že členy představenstva volí a odvolává dozorčí rada způsobem v nich uvedených.”

¹⁴⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 665 (Štenglová).

to, zda se odvolaný člen představenstva o odvolání dozvěděl později a do té doby jednal jako člen statutárního orgánu.¹⁴⁷

8.4 Další způsoby zániku funkce

Funkce člena představenstva zaniká též volbou nebo jmenováním nového člena představenstva.

Zánik funkce tímto způsobem nastane v případě, kdy dojde k volbě všech nových členů představenstva a nikdo z původních členů v představenstvu nezůstane, anebo jestliže v usnesení valné hromady nebo dozorčí rady bude výslovně uvedeno, že nově zvolený člen nastupuje na místo přesně určeného člena.¹⁴⁸

Jakmile člen představenstva výše uvedené podmínky pro výkon funkce splňovat přestane, zaniká podle § 194 odst. 7 ObchZ jeho funkce k tomuto okamžiku. Jedná se o zánik funkce ex lege, tedy přímo ze zákona bez dalšího, pokud nestanoví zvláštní zákon jinak. I v případě zániku funkce tímto způsobem jsou chráněna práva osob nabytá v dobré víře. V případě zániku ex lege by mělo ovšem stejně dojít k odvolání člena představenstva.

Posledním případem zániku funkce v představenstvu je zánik společnosti. Tento způsob sice zákon neuvádí, ale logickou úvahou se dojde k závěru, že zánikem společnosti zanikají i její orgány.

8.5 Závěr

V této kapitole jsem uvedením způsobů zániku funkce členů představenstva provedl uzavření jejich „života“ v akciové společnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že ne všechny způsoby zániku funkce jsou uvedeny v ObchZ, ale zmíněný zánik funkce člena představenstva v důsledku zániku právnické osoby chápu jako logický následek takové skutečnosti.

¹⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2363/2010: „*Neodloží-li proto valná hromada výslovně účinnost svého rozhodnutí, nabývá její rozhodnutí účinků zásadně dnem, kdy bylo přijato. Ani to, že odvolanému jednateři - do doby než se dozvěděl nebo mohl dozvědět o svém odvolání z funkce - nelze vytýkat, že jednal jako statutární orgán společnosti (neboť nevěděl, že jím již není), pak nic nemění na tom, že funkce jednatele zaniká dnem, kdy valná hromada společnosti rozhodla o jeho odvolání z funkce, případně pozdějším dnem v usnesení valné hromady určeným (nikoliv až okamžikem, kdy se jednatel o svém odvolání z funkce dozví).*”

¹⁴⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 666 (Štenglová).

Kapitola 9. Představenstvo akciové společnosti podle rakouského práva

V poslední kapitole své diplomové práce se budu zabývat Corporate governance kodexem. Tento dokument lze popsat jako příručku o fungování společnosti. Svě oblibě a známosti se těší především v zahraničí, což je škoda i pro české podniky z toho důvodu, že zahraniční investoři jsou na Kodex u jiných zemí zvyklí a na jeho základě by si mohli udělat představu o fungování korporátního práva v České republice. Význam Kodexu uvedu v následující podkapitole a dále uvedu právní úpravu představenstva podle rakouského práva, aby byla vidět odlišnost od úpravy ObchZ.

9.1 Corporate Governance Kodex v Německu a Rakousku obecně

Kodex obsahuje úkoly a doporučené chování pro představenstvo a dozorčí radu. Dále obsahuje vztah těchto orgánů mezi sebou a valnou hromadou a jednotlivými akcionáři, přičemž je dán důraz na dostatečnou informovanost všech orgánů společnosti.

Samotný Kodex není přijat ve formě zákona. V Rakousku je vypracováván pracovní skupinou, která se skládá z představitelů největších rakouských bank, největších mezinárodních společností se sídlem v Rakousku, některých profesorů univerzit, zaměstnanců vídeňské burzy a advokátů.¹⁴⁹

Jeho ustanovení mají doporučující charakter. Kodex zaujímá pozici „*soft law*“, tj. že jeho ustanovení nejsou formálně závazná a státem vynutitelná, ale přesto jsou dodržována.¹⁵⁰

V Rakousku a Německu má Kodex velký vliv a společnosti na svých internetových stránkách přímo uvádějí, že se tomuto Kodexu podrobují. Díky Kodexu mohou obchodní partneři nebo akcionáři zjistit, jak je upraveno řízení a správa společnosti a na jaké je úrovni. Jedná se o evropský standard a o známku kvality pro společnost.

V německé právní úpravě je odkaz na Kodex přímo v AktG, kde je v ustanovení § 161 normována povinnost představenstva a dozorčí rady ročně zveřejňovat informace o tom, zda daná společnost splňuje všechna doporučení stanovená Kodexem, nebo ne. Pokud společnost doporučení nesplňuje, musí tuto skutečnost odůvodnit a zveřejnit toto odůvodnění na internetových stránkách společnosti.

Kodex je primárně sestaven pro akciové společnosti, které jsou kótované na burzách,

¹⁴⁹ <http://www.corporate-governance.at/>

¹⁵⁰ GINTHÖR, Oliver, BRODEY, Martin. *Der AG-/SE – Vorstand, Rechte und Pflichten*. Wien: Linde Verlag Wien, 2008, s. 113.

ale to neznamená, že by nemohl být aplikován i na jiné obchodní společnosti. Kodex by měl být každým rokem obnovován a postupně s vývojem kapitálového trhu měněn. Již v lednu 2012 vydala rakouská pracovní skupina aktualizovaný Kodex. Německo má poslední Kodex z roku 2010 a konferenci k novému kodexu plánuje na červen 2012. Česká republika oproti těmto zemím značně zaostává, jelikož poslední Kodex je z roku 2004.

9.1.1 Der Corporate Governance Kodex v Rakousku

Jako podklad pro vytvoření tohoto Kodexu sloužily doporučení EU, směrnice OECD pro Corporate Governance a předpisy rakouského akciového, burzovního a kapitálového trhu. V preambuli Kodexu je uvedeno, že obsahuje běžný mezinárodní standard řízení a správy společností a významně souvisí s ustanoveními AktG. Dále je zde uvedeno doporučení, aby se i společnosti, které nejsou kótované na burze cenných papírů, řídily tímto Kodexem. Jako zajímavost lze uvést poslední větu preambule, kde je uvedeno, že veškerá označení osob jsou neutrální k pohlaví. Tímto se podle mého názoru dává najevo podpora jak stávajících tak budoucích členek představenstev a dozorčích rad, jejichž počet se každým rokem zvyšuje.

Rakouští právníci vedli diskuze o tom, zda by ustanovení § 84 AktG, který stanoví povinnost členů představenstva jednat s péčí řádného a svědomitého ředitele (odpovědného vedoucího), neměl obsahovat další povinnost, tzv. standardní péči (Sogfaltmaßstab). Oponenti ovšem namítali, že úkolem Kodexu není zakládat zákonné povinnosti, jelikož je součástí „*soft law*“.¹⁵¹

Kodex obsahuje v rámci představenstva tři oblasti úpravy: Kompetenci a odpovědnost, pravidla konfliktu zájmů a vlastní podnikání a kompenzaci představenstva.

V oblasti kompetencí představenstvo řídí společnost na vlastní odpovědnost a dbá zájmů akcionářů. Základní rozhodnutí týkající se cílu podnikání a podnikatelských strategií náleží celému představenstvu. Představenstvo má povinnost při jakýchkoliv odchylkách od plánu ihned uvědomit dozorčí radu. Obecně je uvedeno, že se představenstvo skládá z více osob, přičemž každé představenstvo má předsedu. Dále se doporučuje zřídit zvláštní interní revizní výbor v návaznosti na velikosti podniku. Rovněž zajímavou je povinnost představenstva podávat alespoň jednou ročně dozorčí radě zprávy o boji s korupcí v podnikání.

Výše odměny člena představenstva se odvíjí od rozsahu vykonaných úkolů, osobního výkonu, odpovědnosti a dosažení stanoveného cíle. Dále se odměna skládá za dvou částí,

¹⁵¹ GINTHÖR, Oliver, BRODEY, Martin. *Der AG-/SE – Vorstand, Rechte und Pflichten*. Wien: Linde Verlag Wien, 2008, s. 113.

fixní a variabilní. Odměna každého člena představenstva by měla být zveřejněna v závěrečné zprávě, ale z důvodu ochrany údajů se tak může stát pouze se souhlasem člena představenstva. V interpretačních pravidlech náležejícím ke Kodexu je uvedeno, že zveřejnění částky slouží pouze k vyšší transparentnosti a nikoli pro zkoumání daňově-právních otázek nebo porovnávání zvýšení či snížení hodnot akcií.

9.2 Představenstvo podle zákona o akciových společnostech

Stěžejním právním předpisem rakouské právní úpravy představenstva je AktG. Podle tohoto právního předpisu je představenstvo povinno vést společnost na vlastní odpovědnost k blahu podniku. Funkční období člena představenstva je pět let s možností znovuzvolení. Členem může být pouze fyzická osoba. Členy volí dozorčí rada, a pokud je více členů představenstva, potom tito členové volí svého předsedu.

Závazek věrnosti (Treuepflicht) mají členové představenstva jako správci cizího majetku vůči společnosti. Přebírají na sebe závazek k ochraně zájmů společnosti a potřeby členů představenstva (např. dovolená) jdou do pozadí. Pojmem Treuepflicht se rozumí rovněž zákaz přijímání úplatků, a to ve formě finančního nebo jiného zvýhodnění.¹⁵²

Podle AktG se od představenstva nežadá, aby činilo správná rozhodnutí. Lze mít za to, že správná jsou taková, která vedou k výsledku, se kterým budou spokojeni akcionáři.¹⁵³

AktG však ukládá členům představenstva jednat v souladu s všeobecnou povinnou péčí. To znamená efektivně rozhodovat jménem společnosti, profesně a bezchybně vést společnost atp.¹⁵⁴ Při své činnosti musí představenstvo dbát právních předpisů, stanov společnosti, smluv uzavřených mezi ním a společností, schválených strategií společnosti a možností jejího rozvoje.¹⁵⁵

Zajímavostí je, že zákaz konkurence podle AktG je v případě představenstva a.s. přísnější než zákaz konkurence u jednatelů společnosti s ručením omezeným. Dozorčí rada může prolomit zákaz konkurence tím, že povolí členům představenstva provozovat podnik nebo povolí přijmout mandát v dozorčí radě jiné společnosti. Souhlas dozorčí rady musí být

¹⁵² GINTHÖR, Oliver, BRODEY, Martin. *Der AG-/SE – Vorstand, Rechte und Pflichten*. Wien: Linde Verlag Wien, 2008, s. 83.

¹⁵³ Tamtéž s. 83.

¹⁵⁴ GRIESMAYR, Norbert, DAHNZ, Werner. *Das Risiko der Manager*. Wien: Verlag Adolf Holzhausens Nachfolger, 1996, s. 8.

¹⁵⁵ JABORNEGG, Peter, STRASSER, Rudolf. *Kommentar zum Aktiengesetz*. 4. Auflage. Wien: Mazsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, § 77 – 84 Rz 95.

dán výslovně a nikoliv konkludentně.¹⁵⁶ V případě porušení zákazu konkurence se společnost podle AktG může domáhat náhrady, a to do tří let od okamžiku, kdy zbylí členové představenstva nebo dozorčí rady obdrží informace o způsobené škodě, maximálně však do pěti let od vzniku škody.

Jako poslední zajímavost z AktG bych rád uvedl povinnost členů představenstva k neutralitě v případě nabídky převzetí společnosti. Akcionáři společnosti v tomto případě nesmějí být ovlivňováni představenstvem a sami si musejí udělat představu o tom, zda přijmou takovou nabídku či nikoliv. Ne vždy zájem představenstva sleduje zájem společnosti. Členům představenstva se například nemusí líbit politika strany, která hodlá převzít společnost atp.

9.2.1 Odpovědnost představenstva (*Haftung des Vorstands*)

Úprava odpovědnosti členů představenstva je obsažena v § 84 AktG. K založení odpovědnosti za škodu členů představenstva musí být splněny následující podmínky: vznik škody, příčinná souvislost, protiprávnost způsobené škody a zavinění. Členové představenstva, kteří porušili svoji povinnost, ručí společnosti za škodu bez ohledu na formu zavinění (úmysl či nedbalost) společně a nerozdílně. Ti, kteří uhradili celou škodu, mají vůči ostatním regres. Pokud není jasné, kdo se jakou mírou podílel na škodě, rozdělí se mezi zbývající členy rovnoměrně.¹⁵⁷

Pokud představenstvo má svoji činnost rozdělenou na několik úseků, přičemž každý člen představenstva má na starosti svůj úsek, v první řadě odpovídá za škodu pouze člen nebo členové, kteří ji způsobili na vlastním úseku. Ostatní členové na jiných úsecích jsou ovšem povinni k opatrnosti a bdělosti. Pokud má člen představenstva z určitého úseku podezření, že bylo členem představenstva jiného úseku učiněno chybné rozhodnutí a neučiní žádná opatření k jeho zabránění, bude s tímto členem představenstva odpovídat za škodu.¹⁵⁸ Pokud ovšem představenstvo přijme rozhodnutí jako celek, ručí všichni členové představenstva bez ohledu na úsek, který mají na starosti.¹⁵⁹

Stejně jako podle ObchZ, tak i podle AktG členové představenstva musí prokázat, že jednali s pečlivostí pořádného a svědomitého vedoucího (v ČR s péčí řádného hospodáře). Jde

¹⁵⁶ GINTHÖR, Oliver, BRODEY, Martin. *Der AG-/SE – Vorstand, Rechte und Pflichten*. Wien: Linde Verlag Wien, 2008, s. 90.

¹⁵⁷ Podle § 896 ABGB.

¹⁵⁸ Rozsudek OGH (Oberster Gerichtshof) ze dne 10. ledna 1978, 3 Ob 536/77.

¹⁵⁹ JABORNEGG, Peter, STRASSER, Rudolf. *Kommentar zum Aktiengesetz*. 4. Auflag. Wien: Madsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, § 77 – 84 Rz 104.

o tzv. „*obrácení důkazního břemene*“.

Nárok na náhradu škody se promlčí ve lhůtě pěti let. Pro počátek běhu lhůty je rozhodující, kdy se společnost dozví o způsobené škodě. Nároku na náhradu škody se společnost může vzdát až po začátku běhu promlčecí lhůty a jen se souhlasem valné hromady.¹⁶⁰

9.3 Závěr

Do své poslední kapitoly jsem začlenil úpravu představenstva podle rakouského práva a zmínil důležitý dokument Corporate Governance Kodex. Tento dokument považuji za obzvláště zajímavý, protože hraje velikou roli v zahraničních společnostech. Bohužel v ČR se netěší takové oblibě a jeho smysl je nedoceněn. Kodex v českém právním a ekonomickém prostředí mi přijde pouze jako splnění povinnosti v oblasti moderního podnikání. Nicméně v rakouském i německém právu se těší velkému uznání a každým rokem jen obnovován. Velká pozornost je rovněž kladena na výběr pracovní komise.

Součástí této kapitoly je i úprava představenstva podle rakouského AktG se zaměřením na odpovědnost členů představenstva za škodu.

¹⁶⁰ JABORNEGG, Peter, STRASSER, Rudolf. *Kommentar zum Aktiengesetz*. 4. Auflag. Wien: Madsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, § 77 – 84 Rz 112.

Závěr

Touto diplomovou prací jsem si kladl za cíl poskytnout co možná nejvíce komplexní pohled na představenstvo akciové společnosti podle úpravy v ObchZ.

V první kapitole jsou uvedeny podmínky členství v představenstvu, jeho způsoby vzniku. Dále je v kapitole zmíněna kooptace, kterou se rozumí zvláštní způsob vzniku funkce člena nebo členů představenstva.

Druhá kapitola popisuje výkon funkce člena představenstva. V této kapitole jsem se především zabýval rozdílem mezi jednáním jménem společnosti a jednáním za společnost. Člen statutárního orgánu nemůže jednat za společnost jako její zákonný zástupce. Došlo by tak k obcházení ustanovení ObchZ. Dále jsem se snažil o jasné vysvětlení problematiky souběhu funkce před novelou ObchZ pod číslem 351/2011 Sb. a po této novele. Tato novela zavádí institut pověření obchodním vedením a je díky ní umožněno, aby člen představenstva ve společnosti byl rovněž jejím zaměstnancem. Velmi zajímavou část této kapitoly tvoří opatrovník akciové společnosti. Došel jsem k závěru, že je možné, aby soud ustanovil hmotněprávního opatrovníka právnické osobě. Jedná se sice o dočasné řešení ve společnosti, ale zaslouží si nemalou pozornost. K této problematice jsem nenašel mnoho podkladů, jelikož se jedná o vcelku neznámý institut v českém právním řádu.

Třetí a čtvrtá kapitola je věnována povinnostem statutárního orgánu a jeho členů. Není zde však výčet povinností kompletní, jelikož další povinnosti jsou uvedeny v kontextu diplomové práce v dalších kapitolách.

Pátá kapitola obsahuje práva představenstva a jeho členů. Celkový výčet práv není úplný, ale vybral jsem pouze ty nejpodstatnější. Zejména jsem se zaměřil na právo na odměnu, které je podle mého názoru nejvíce chráněným právem členů představenstva a oprávnění k nakládání s rezervním fondem.

V šesté kapitole je nahlíženo na představenstvo jako na jeden z obligatorních orgánů akciové společnosti. Zejména je popsán jeho vztah k ostatním orgánům tj. k valné hromadě potažmo k akcionářům a k dozorčí radě.

V sedmé kapitole je vysvětlena odpovědnost představenstva podle ObchZ. Velice důležitou změnou založenou novelou ObchZ pod číslem 351/2011 Sb. je možnost vzdát se práva na náhradu škody ještě před porušením povinnosti.

Osmá kapitola uzavírá „život“ členství v představenstvu a obsahuje možné způsoby zániku jeho funkce.

V poslední kapitole jsem se zaměřil na rakouský právní řád a jeho úpravu představenstva. Učinil jsem tak nejen z toho důvodu, že většinou dochází ke srovnávání s německým právním řádem a nikoli rakouským, a tak oblast rakouské právní úpravy zůstává neprozkoumána, ale také proto, že díky studijnímu pobytu v Rakousku mám k této úpravě blíže. Dalším důvodem, proč jsem si vybral právě Rakousko, je velký důraz rakouského právního a ekonomického života na Corporate Governance Kodex. Ačkoliv se v českém právním a ekonomickém prostředí nachází také Corporate Governance Codex, tak vzhledem k jeho stáří (2004), nulovým snahám o jeho doplnění a rovněž skladbou pracovní skupiny, která vytvářela Kodex, bohužel neočekávám v blízké době zlepšení situace. Stávající kodex tak nereflektuje současnou právní a ani ekonomickou situaci ve státě.

V textu celé diplomové práce se rovněž průběžně vyskytuje úprava *de lege ferenda*. Hlavním zdrojem při jejím vytváření byl ZOOK, který by měl nabýt účinnosti dne 1. 1. 2014. Návrhy budoucí právní úpravy jsou na některých místech obohaceny o mé vlastní názory.

Prameny

Knihy

ABRAHÁMOVÁ, Jitka a kol. *Všeobecná encyklopedie – 4. svazek*. 1. vydání. Praha: DIDEROT, 1999. 425 s.

CLARK, Charles, Robert. *Firemní právo*. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1992. s. 985.

Dědič, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 1375 s.

Dědič, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář-3. díl*. 1. vydání. Praha: Polyglon, 2002. 2410 s.

DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností – 2. díl*. Praha: Linde nakladatelství, 2010. 997-1975 s.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. Komentář – 2. svazek*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1581-3343.

DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009. 936 s.

ELIÁŠ, Karel, POKORNÁ, Jarmila, DVOŘÁK, Tomáš. *Kurs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 503 s.

ELIÁŠ, Karel. *Akciová společnost*. Praha: Linde, 2000. 433 s.

ELIÁŠ, Karel. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha: Prospektrum, 1997. 254 s.

FALDYNA, František a kol. *MERITUM Obchodní právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 1208 s.

FIALA, Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář – 2. svazek*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 867-1618.

KNAPP, Viktor, KNAPPOVÁ, Marta. *Občanské právo hmotné*. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, s. 524.

KŘÍŽ, Radim. *Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti v praxi a teorii*. 1. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1999. 255 s.

RADA, Ivan a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Linde nakladatelství, 2004. 200 s.

ŘEHÁČEK, Oldřich. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 184 s.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 612 s.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné – 2. svazek*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 552 s.

Cizojazyčné knihy

GINTHÖR, Oliver, BRODEY, Martin. *Der AG-/SE – Vorstand, Rechte und Pflichten*. Wien: Linde Verlag Wien, 2008. 240 s.

GRIESMAYR, Norbert, DAHNZ, Werner. *Das Risiko der Manager*. Wien: Verlag Adolf Holzhausens Nachfolger, 1996. 117 s.

JABORNEGG, Peter, STRASSER, Rudolf. *Kommentar zum Aktiengesetz*. 4. Auflag. Wien: Mazsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006. 2202 s.

Časopisy

ASCHENBRENNER, Martin. Manažer není hydra, každý den riskuje. *Ekonom*, 26. – 2. 11. 2011, s. 20.

BAČÍK, Vladimír. Omezení rizika odpovědnosti členů představenstva akciové společnosti za škody způsobené při výkonu funkce. *Právní rádce*, 2009, č. 7, s. 27 – 30.

ČECH, Petr. Ještě k neplatnosti a nicotnosti usnesení valné hromady. *Právní rádce*, 2009, č. 4, s. 19 – 23.

FILIP, Václav. Akcionářské právo na informace. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 14, s. 495 – 501.

ČECH, Petr. Statutární orgán, zaměstnanec, nebo od každého trochu? *Právní rádce*, 2009, č. 2, s.

HAMPEL, Pavel. Nakládání se ziskem akciových společností. *Právní fórum*, 2010, č. 4, s. 171 – 174.

JANŠOVÁ, Marie. Potrestejte řádného hospodáře. *Ekonom*, 9. – 15. 12. 2010, s. 48 – 49.

JOSKOVÁ, Lucie. Povinnost loajality v akciové společnosti. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 9, s. 259 – 267.

LASÁK, Jan. Manifest exitu: o vlašťovkách v oblasti dividendové politiky. *Obchodněprávní revue*, 2011, č. 2, s. 40 – 45.

LUCOVÁ, Marie, PANCZAKOVÁ, Zuzana. Co tají vaši manažeři. *Ekonom*, 2. - 8. 9. 2010, s. 2 – 3.

RADA, Ivan. Povaha valné hromady a povinnosti uložené statutárnímu orgánu v souvislosti s jejím konáním. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 8, s. 379-388.

ŘEHÁČEK, Oldřich. K novému pohledu na jednání členů představenstva akciové společnosti v judikatuře Nejvyššího soudu ČR. *Obchodní právo*, 2008, roč. 17, č. 11, s.

ŘEHÁČEK, Oldřich. Postavení a odpovědnost členů představenstva akciové společnosti. *Obchodní právo*, 2008, roč. 17, č. 1, s. 2.

VALIŠ, Alexandr, ŠERÁ, Michaela. Když opatrovník řídí naftaře. *Ekonom*, 12. – 25. 8. 2010, s. 74 -75.

Internetové zdroje

ČECH, Petr. *Právní povaha úkonů spojených s valnou hromadou*. [online]. Právní rádce, 19. prosince 2006 [cit. 4. července 2012]. Dostupné na <<http://pravniradce.ihned.cz/c1-20014320-pravni-povaha-ukonu-spojenych-s-valnou-hromadou>>.

<http://www.corporate-governance.at/>

KADLECOVÁ, Tereza. *Souběh funkce statutárního orgánu a pracovního poměru- sbíhá se stále více problémů....* . [online]. epravo.cz, 18. února 2011 [cit. 12. 4. 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/soubeh-funkce-statutarniho-organu-a-pracovniho-pomeru-sbiha-se-stale-vice-problemu-71300.html>>.

LASÁK, Jan. *Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekodifikace*. [online]. epravo.cz, 13. září 2011 [cit. 13. dubna 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarniho-organu-na-prahu-rekodifikace-76933.html>>.

LASÁK, Jan. *Žaloby minoritních společníků (akcionářů) aneb mají obchodní společnosti a jejich manažeři důvod k obavám?* [online]. epravo.cz, 10. Listopadu 2010 [cit. 15. dubna 2012]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zaloby-minoritnich-spolecniku-akcionaru-aneb-maji-obchodni-spolecnosti-a-jejich-manazeri-duvod-k-obavam-68074.html>>.

PELIKÁNOVÁ, Irena, PELIKÁN, Robert. *Lze ustanovit hmotněprávního opatrovníka akciové společnosti?* iPrávník, 1. září 2008 [cit. 12. dubna 2012]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_5288/lze-ustanovit-hmotnepravniho-opatrovnika-akciove-spolecnosti.aspx>.

TELECKÝ, Ivan, FALTÝNKOVÁ, Kristýna. *Souběh funkcí v novele obchodního zákoníku*. [online]. epravo.cz, 10. Ledna 2012 [cit. 12. dubna 2012]. Dostupné na

<http://www.epravo.cz/top/clanky/soubeh-funkci-v-novele-obchodniho-zakoniku-79813.html>>.

VALIŠ, Alexandr, ŠERÁ, Michaela. *Opatrovníkem z patové situace*. epravo.cz, 30. června 2010 [cit. 12. dubna 2012]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/opatrovnikem-z-patove-situace-63254.html>>.

Judikatura

Rozsudky Nejvyššího soudu ČR

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 1997, sp. zn. 1 Odon 2/97.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. 1 Odon 88/97.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. června 2001, sp. zn. 29 Cdo 695/2000.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. června 2003, sp. zn. 29 Odo 882/2002.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. srpna 2002, sp. zn. 29 Odo 198/2002.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. srpna 2004, sp. zn. 21 Cdo 737/2004.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 29 Odo 994/2005.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2008, sp. zn. 31 Odo 11/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2007, sp. zn. 29 Cdo 1053/2007.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. května 2009, sp. zn. 29 Cdo 605/2007.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. ledna 2010, sp. zn. 21 Cdo 5030/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 1744/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2009, sp. zn. 29 Cdo 2775/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. ledna 2011, sp. zn. 29 Cdo 2651/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2011, sp. zn. 32 Cdo 4133/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. listopadu 2010, sp. zn. 29 Cdo 4566/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. prosince 2011, sp. zn. 29 Cdo 1499/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. srpna 2011, sp. zn. 29 Cdo 2733/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2004, sp. zn. 29 Odo 762/2001.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 2006, sp. zn. 29 Cdo 1023/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. prosince 2006, sp. zn. 35 Odo 755/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. dubna 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2008, sp. zn. 29 Odo 1400/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 3009/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2009, sp. zn. 23 Cdo 5519/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2010, sp.zn. 29 Cdo 3718/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2010, sp. zn. 29 Cdo 1326/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna. 2011, sp. zn. 29 Cdo 5246/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. září 2009, sp. zn. 29 Cdo 1202/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2010, sp. zn. 29 Cdo 2363/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 346/2010.

Rozsudky Nejvyššího správního soudu

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. února 2004, sp. zn. 2 As 77/2003-47.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. prosince 2010, čj. 3 Ads 119/2010-58.

Rozhodnutí ústavního soudu

Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. června 2002, II. ÚS 47/01.

Ústavní stížnost sp. zn. ze dne 12. března 2009, IV. ÚS 2956/07.

Rozsudky Nejvyššího soudního dvora (Oberster Gerichtshof)

Rozsudek OBH (Oberster Gerichtshof) ze dne 10. ledna 1978, 3 Ob 536/77.

Právní předpisy

Aktiengesetz z roku 1965, zákon ve znění pozdější předpisů

Alegemeines bürgerliches Gesetzbuch z roku 1811, zákon ve znění pozdějších předpisů

Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. 10 2001 o statutu evropské společnosti

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ústavní zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 125/2008 Sb., zákon o přeměnách obchodních společností a družstev, zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 21/1992 Sb., zákon o bankách, zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 42/1994 Sb., zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem, zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., zákon o živnostenském podnikání, zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 627/2004 Sb., zákon o evropské společnosti, zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 77/2002 Sb., zákon č. o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č.266/1994 Sb., o dráhách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, ve znění nálezů Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 83/2003 Sb., ve znění zákona č. 179/2003 Sb., zákona č. 293/2004 Sb., zákona č. 179/2008 Sb. a zákona č. 194 /2010 Sb., zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon ve znění pozdějších předpisů

Shrnutí

Tato diplomová práce má název Představenstvo a.s. a dělí se do devíti kapitol. Důraz v diplomové práci je kladen především na výkon funkce statutárního orgánu. Dále poukazuje na souběh funkcí člena představenstva a pracovněprávního poměru, obsah pojmu péče řádného hospodáře, jednání jménem společnosti a za společnost a možnost ustanovení hmotněprávního opatrovníka akciové společnosti. Dále ve své práci vysvětlují pojem Corporate Governance Kodex a jeho úlohu ve světovém ekonomickém a právním prostředí. Vedle mých vlastních myšlenek jsou veškeré informace podloženy relevantní judikaturou a odbornými českými i zahraničními publikacemi.

Abstract

This final thesis has the name of the Board of Directors and is divided into ten chapters. The emphasis in this thesis is placed on the performance of statutory body. This thesis also focuses on the concurrence between the Board of Directors' membership and the employment relationship, the concept of care and diligence, negotiations on behalf of the company and act for the company, the possibility of substantive representation of the company. It further explains the concept of Corporate Governance Codex and its role in economic and legal world. Besides my own ideas, all facts are supported by relevant Czech case law and Czech or foreign academic publications.

Seznam klíčových slov

- Volba
- Jmenování
- Kooptace
- Obchodní vedení
- Zákonné zmocnění
- Souběh funkcí
- Hmotněprávní opatrovník
- Péče řádného hospodáře
- Loajalita
- Odpovědnost člena představenstva
- Corporate governance kodex

List of keywords

- Election of a member
- Appointment of a member
- Co-optation
- Business management
- Legal empowerment
- Overlapping functions
- Substantive guardian
- Care of economic manager
- Loyalty
- Board of Directors Liability
- Corporate governance codex